

URHEILJOIDEN KOKEMUKSIA YLIOPISTO-OPISKELUN JA HUIPPU-
URHEILUN YHDISTÄMISESTÄ

Antti Jokinen

Jyväskylän yliopisto
Liikuntatieteiden laitos
Liikuntapedagogiikan
pro gradu – tutkielma
kevät 2008

TIIVISTELMÄ

Antti Jokinen.2008. Urheilijoiden kokemuksia yliopisto-opiskelun ja huippu-urheilun yhdistämisestä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. 65 sivua.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää huippu-urheilijoiden kokemuksia siitä, miten he ovat onnistuneet yhdistämään urheilun ja opiskelun yliopistossa. Tutkimuskohteena on kahdeksan Jyväskylän yliopistossa opiskelevaa yksilöurheilijaa, jotka kaikki ovat saavuttaneet kansainvälisen tason omassa lajissaan. Urheilijat valittiin haastatteluihin eri tiedekunnista ja pääaineista. Myös lajitausta urheilijoilla vaihtelee kesälajeista talvilajeihin. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada aitoja tuntemuksia suoraan urheilijoilta. Tämän takia aineistonkeruutavaksi valittiin haastattelu.

Ensimmäisenä tutkimusongelmana oli selvittää miten urheilun ja opiskelun yhdistäminen onnistuu eri tiedekunnissa ja eri lajeissa. Eniten ongelmia oli niillä, joilla kurssien läsnäolopakollisuutta oli paljon. Läsnäolopakollisuudesta johtuen kursseja oli vaikea suorittaa vaaditussa ajassa ja merkinnät opintosuorituksista viivästyivät. Tämä taas vaikutti opintotuen saamiseen ja aiheutti ylimääräistä stressiä urheilijoille. Ne urheilijat, joille kiivain kilpailukausi sijoittui tiiviimmälle opiskeluajalle, saattoivat kokea ongelmia urheilun ja opiskelun yhdistämisessä. Toisena tutkimusongelmana oli selvittää tarvitsevatko urheilijat erikoisjärjestelyjä urheilun ja opintojen yhdistämisen helpottamiseksi. Urheiluakatemioiden myötä helpottavia järjestelyitä onkin jo tehty, mutta suoranaisesti ne eivät takaa sitä, että opinnot etenevät normaalissa tahdissa ilman ongelmia. Urheilijoiden mielipiteet erikoisjärjestelyille jakaantuivat. Kolmas tutkimusongelma käsittelee urheilijoiden taloutta ja opintotuen roolia urheilijoiden taloudessa. Kaikki tutkimukseen osallistuneista olivat nostaneet opintotukea ja suurin osa oli sitä mieltä, että opintotuen merkitys heidän taloudessaan on suuri. Opintotukeen vaadittujen opintosuoritusten saaminen oli monella urheilijalla kovan työn takana ja opintotukikuukaudet alkoivat loppua. Pääosin urheilijat rahoittavat urheiluaan erilaisilla liiton ja seuran tuilla sekä erilaisilla stipendeillä ja sponsoreilta saaduilla rahoilla, mutta asunnon vuokran ja ruokaostosten maksamiseen opintotuen merkitys nähtiin tärkeäksi. Neljänneksi tutkimusongelmaksi vasta aineistonkeruun jälkeen nousi urheilijoiden työssäkäynti ja työkokemuksen saamisen mahdottomuus. Koska työnteko opiskelevilla urheilijoilla on hyvin vähäistä, on selvää, ettei työkokemusta kerry. Urheilijoita kuitenkin arvostetaan työelämässä ja onkin tärkeää, että urheilija tuo työnhakuvaiheessa urheilutaustansa rohkeasti esille.

Vaikka Suomeen ei ole vielä pystytty kehittämään selkeää järjestelmää, jolla helpottaa urheilun ja opiskelun yhdistämistä korkeakoulutasolla, olivat kaikki tutkimukseen osallistuneet urheilijat melko tyytyväisiä omiin tilanteisiinsa. Jo se, että urheilijat olivat hankkineet opiskelupaikan ja jossain määrin edenneet opinnoissaan toi turvaa tulevaisuudelle. Myös urheilulliset tavoitteet olivat haastatelluilla pysyneet halutulla tasolla. Edellä mainitut ongelmat opintotukien kanssa sekä työkokemuksen puute työelämään siirryttäessä nähtiin ongelmiksi, mutta ei kuitenkaan ylitsepääsemättömiksi. On kuitenkin tärkeää yhä kehittää järjestelmää ja luoda mahdollisuuksia, joilla entisestään voidaan parantaa opiskelun ja urheilun yhdistämistä. Myös huippu-urheilun rahoittamista tulee miettiä, jotta voidaan turvata nuorten urheilijoiden kehitys ja se, että vielä urheiluran jälkeenkin on hyvät mahdollisuudet kouluttautua ja siirtyä työelämään.

Avainsanat: huippu-urheilu, totalisaatio, opiskelu, opintotuki, urheilu-ura

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	4
2. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	5
2.1 Tutkimusongelmat.....	5
2.2 Tutkimusmenetelmät.....	6
2.3 Esiymmärrys.....	7
3. HUIPPU-URHEILUN TOTALISAATIO.....	9
4. URHEILIJAN OPINTOMAHDOLLISUUDET.....	13
4.1 Urheilijan opintomahdollisuudet Suomessa.....	13
4.1.1 Urheilulukiot Suomessa.....	13
4.1.2 Opiskelu urheilulukiossa.....	14
4.1.3 Urheilijoiden ammatillinen koulutus.....	16
4.1.4 Urheilijoiden opintomahdollisuudet korkea-asteella.....	17
4.2 Urheilijoiden opintomallit ulkomailla.....	18
4.2.1 Pohjoismaat.....	18
4.2.2 Yhdysvallat.....	20
4.2.3 Entinen Neuvostoliitto.....	21
5. URHEILUN JA OPISKELUN YHDISTÄMINEN.....	23
5.1 Harjoittelu vie ajan opiskelulta.....	23
5.2 Ensin urheilu, sitten opiskelu.....	26
5.3 Opiskelu koetaan tärkeäksi.....	28
5.4 Urheilijat hyviä opiskelijoita.....	30
5.5 Kilpaileminen.....	30
5.6 Akatemioiden tuomat hyödyt.....	31
5.7 Ohjeita opintoja aloittavalle urheilijalle.....	35
5.8 Urheilijoiden mielipiteet jakautuvat erikoisjärjestelyille.....	36
6. OPISKELEVAN URHEILIJAN TALOUS.....	37
6.1 Huippu-urheilun rahoitus.....	37
6.2 Opintotuen edellytyksenä opinnoissa edistyminen.....	38
6.3 Opintotuki urheilijoiden merkittävä tulonlähde.....	39
6.4 Urheilijoiden opintotukikuukaudet loppuvat kesken.....	42
6.5 Urheilija huippu-urheilun tukijärjestelmissä.....	43
7. OPISKELEVAN URHEILIJAN TYÖNÄKYMÄT JA SIIRTYMINEN TYÖELÄMÄÄN.....	48
7.1 Huippu-urheilusta työelämään.....	48
7.2 Työkokemuksen saamisen mahdottomuus.....	49
8. POHDINTA.....	51
LIITE 1. Urheilijoiden haastattelut.....	63
LIITE 2. Haastattelurunko.....	64

1. JOHDANTO

Toisen vuoden yhteiskuntatieteiden opiskelija ryntää luennolle hiukset vielä suihkun jälkeen kosteina. Hän on kuitenkin tyytyväinen ehtiessään luennolle, vaikka aamunkestävyysharjoitus venyi suunniteltua pidemmäksi. Tyytyväisyyttä lisää myös se, että ajatukset treeneistä ja viikon päästä koittavista SM-hiihdoista saa siirrettyä muualle, edes hetkeksi. Muutama tuttu kaverikin näyttäisi olevan samalla luennolla. He varmaan lähtevät syömään luennon jälkeen, urheilija tuumaa. Samassa professori heijastaa kankaalle tekstin, jossa ilmoitetaan, että tenttiä on siirretty viikolla ja juuri samalle päivälle kuin urheilijan tulisi hiihtää viestijoukkueessa Lapualla. Urheilija kiroaa mielessään ja kaivaa esiin kalenterin. Voisikohan tenttiä suorittaa jonain muuna aikana?

Toisaalla liikuntatieteiden opiskelija juoksee pallon perässä Hipposhallissa. Tunti päättyy ja toisten jo lähtiessä lehtori saapuu opiskelijan luo. Käy ilmi, että poissaoloja on liikaa ja korvausmahdollisuudet ovat huonot. Tilannetta ei auta yhtään se, että opiskelija tietää lähtevänsä kahdeksi viikoksi maajoukkueleirille Espanjaan. Tästä kurssista olisi tärkeää saada opintoviikot rekisteriin, jotta opintotuki maksettaisiin ajallaan. Seura kyllä maksaa kahden viikon leirityksen, mutta mistä rahat asunnon vuokraan ja sähkölaskuun, opiskelija miettii. Illan voimaharjoituskin menee pieleen, kun urheilijan päässä pyörii raha ja opintojen hidas eteneminen. Olisiko tämänkin voinut suunnitella etukäteen?

Edelliset tarinat ovat keksittyjä, mutta yhtä hyvin voisivat olla täyttä totta. Opintojaan tekevät urheilijat saattavat usein kohdata tilanteita, joissa kahden paljon aikaa vievän asian yhdistäminen voi tuntua rankalta. Leiritykset ja kilpailumatkat vievät suuren osan urheilijan ajasta, kun samaan aikaan pitäisi olla lukemassa tenttiin tai osallistua pakollisiin seminaari-istuntoihin. Myös opintotukilautakunta silloin tällöin ilmoittelee itsestään kirjeitse ja pyytää selvitystä opintojen venymiselle.

Tässä työssä olen perehtynyt lähemmin kahdeksaan Jyväskylän yliopistossa opiskelemaan urheilijaan, jotka pyrkivät yhtäaikaaisesti menestymään urheilu-urallaan sekä valitsemallaan koulutusuralla. Tarkoituksenani on tutkia, miten nämä kahdeksan urheilijaa ovat pystyneet viemään opintojaan eteenpäin, minkälaisessa tahdissa ja miten he kokevat mahdolliset vaikeudet opiskelun ja urheilun yhdistämiselle.

2. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää korkeakouluissa opiskelevien huippu-urheilijoiden mahdollisuuksia yhdistää opiskelu ja urheilu. Kohderyhmä on rajattu Jyväskylän yliopistossa opiskeleviin ja maajoukkueetasolla urheileviin yksilöurheilijoihin. Aineiston keruun kannalta paras vaihtoehto oli valita urheilijoita eri lajeista ja eri tiedekunnista. Tällöin saadaan selville miten opiskelun ja urheilun yhdistäminen onnistuu eri tiedekunnissa ja eri lajeissa. Tätä kautta päästään laajempaan teemaan eli siihen onko urheilijoille tarvetta järjestää erikoisjärjestelyjä, jotta opiskelun ja urheilun voi parhaiten yhdistää. Myös opiskelevien urheilijoiden taloudellinen puoli on tarkastelun kohteena. Miten urheilijat rahoittavat toimintaansa ja onko opintotuen merkitys kuinka suuressa roolissa myös urheilussa? Aineistoa kerätessäni esille nousi vielä yksi tutkimusongelma, joka liittyy urheilijoiden työntekoon ja siihen kuinka vaikeaa työkokemuksen saaminen on opiskelevilla urheilijoilla.

1. Miten opiskelun ja urheilun yhdistäminen onnistuu eri tiedekunnissa ja eri lajeissa?
2. Tarvitsevatko urheilijat erikoisjärjestelyitä?
3. Miten urheilijat rahoittavat toimintaansa ja kuinka suuri on opintotuen merkitys?
4. Mitkä ovat urheilijoiden työnäkymät ja onko urheilijoiden mahdollista saada riittävästi työkokemusta urheilun ohella?

Työssäni esittelen myös joitakin ulkomaalaisia malleja toteuttaa urheilun ja opiskelun yhdistäminen. Ulkomaalaisia malleja voin vertailla suomalaiseen malliin ja nostaa esille yhtäläisyyksiä, eroavaisuuksia ja mahdollisesti jopa keinoja, joilla parantaa suomalaista mallia. Lisäksi esittelen ennen korkeakoulua toimivan ns. urheilulukiomallin, mutta aineistoon perustuva työni keskittyy täysin korkeakouluissa opiskeleviin huippu-urheilijoihin.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on toteutettu laadullisena ja aineistolähtöisenä. Aineisto on kerätty haastattelulla ja käyttämällä (puolistrukturoitua) haastattelurunkoa (liite 2), joka perustuu viiteen erilliseen teemaan. Kysymykset ovat siis ennalta suunniteltuja ja kaikille haastateltaville samat. Kuitenkin niin, ettei valmiita vastausvaihtoehtoja ole, vaan haastateltavat saivat vastata omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Menetelmänä olen käyttänyt fenomenologista lähestymistapaa, jossa oman esiymmärrykseni kautta pyrin analysoimaan haastatteluita. Fenomenologia on ilmiöiden kuvailua ja ihmisten kokemuserään liittyvää analysointia (Varto 1992, 85).

Valitsin aineiston keruutavaksi haastattelun, koska halusin saada mahdollisimman aitoja tuntemuksia suoraan urheilijoilta. En halunnut tyytyä lomakekyselyyn tai kirjalliseen vastausmahdollisuuteen, sillä halusin saada urheilijoihin lähemmän kontaktin, jonka uskoin synnyttävän luottamuksellisia ja ennen kaikkea aitoja vastauksia. Haastattelut sujuivat ongelmitta ja itse haastattelutilanteet olivat hyvin vapautuneita. Nauhoitin kaikki haastattelut, jonka jälkeen litteroin ne paperiversioiksi. Tämän jälkeen aloin käydä aineistoa läpi teemojen mukaan. Edellä mainitsin, että teemoja oli viisi. Ennen aineistonkeruuta teemat jakautuivat seuraavanlaisesti: harjoittelu, kilpaileminen, opiskelu, rahoitus ja Keski-Suomen Urheiluakatemia. Aineistoa auki kirjoittaessa jouduin kuitenkin tekemään muutoksia teemoihin. Harjoittelu-teeman liitin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opiskelun kanssa, joka oli luontevaa jo tutkimusongelmien kannalta. Harjoittelu-teeman alle sain hyvää tietoa urheilijoiden harjoitusmääristä ja harjoituksiin käytettävistä ajoista, mutta pelkästään näillä tiedoilla en saanut vastauksia tutkimusongelmiin. Harjoittelu-teeman yhdistäminen opiskelu-teemaan toi esille todellista tietoa siitä, miten painoarvot ja ajankäyttö näiden kahden välillä jakaantuu. Urheilijoiden työelämä ja työkokemuksen saaminen nousivat yhdeksi kokonaiseksi teemaksi, vaikka työn alussa sitä en omaksi teemakseen luokitellut. Haastatteluista nousi esille paljon hyviä kommentteja siitä, mitä työelämään siirtyminen tulee urheilijoilla olemaan ja miten työkokemuksen saamisen mahdottomuus tulee vaikuttamaan työnhakuun ja työn saamiseen. Työhön siirtyminen on luonnollinen jatkumo opiskelun jälkeen myös urheilijoille ja juuri siksi halusin nostaa sen omaksi teemakseen.

Haastattelin kahdeksaa kansainvälisen tason urheilijaa, jotka opiskelivat Jyväskylän yliopistossa. Neljä haastatelluista oli miehiä ja neljä naisia. Kaikki haastatelluista olivat yksilölajin urheilijoita, joista neljälle pääsääntöinen kilpailukausi sijoittui kesälle ja neljälle talvelle. Vain kahdella haastatelluista oli sama pääaine ja tiedekuntien välinen jako jakautui seuraavasti: Liikunta- ja terveystieteet 4, taloustieteet 1, matemaattis-luonnontieteet 1, yhteiskuntatieteet 1 ja informaatioteknologia 1. Haastateltujen urheilijoiden pyynnöstä tarkempia tietoja en heistä voi antaa.

2.3 Esiymmärrys

Oma kiinnostukseni aihetta kohtaa juontaa juurensa jo lukiosta. Lukio, jossa opiskelin, oli aluksi aivan tavallinen lukio. Aktiivisen liikunnanopettajan edesauttamana kyseinen lukio muuttui liikuntapainotteiseksi lukioksi, jossa urheilijoille tarjottiin mahdollisuus harjoittaa lajiaan kouluajan puitteissa. Tämä harjoittelu oli urheiluvalmennusta, jota oli 5 tuntia viikossa valmentajien ohjauksessa tai sovitusti itsenäisesti. Oma lajini oli jääkiekko, jota siinä vaiheessa pelasini SM-tasolla. Jääharjoituksia urheiluvalmennuksen puitteissa oli kahdesti viikossa ja kerran viikossa ohjattu tai itsenäinen lihashuolto tai vastaava. Koin tämän hyväksi asiaksi, sillä urheiluvalmennus mahdollisti harjoittelun joinakin päivinä kahdesti päivässä ja samalla sain kurssimerkintöjä lajini harjoittamisesta. Urheiluvalmennus oli valinnainen ”oppiaine”, joka jatkui koko lukuvuoden ajan.

Oma urheilu-urani päättyi mennessäni armeijaan ja aloittaessani opinnot Jyväskylän yliopistossa. Koin, että aikaa kaikelle tälle ei välttämättä riittänyt. Kolmantena opintovuotena proseminaarivaiheessa sain ajatuksen, että alkaisin tutkia urheilun ja opiskelun yhdistämistä. Aluksi tarkoitus oli tarkastella lukioikäisiä, mutta aihetta tarkemmin tutkiessa päädyin korkeakouluopiskelijoihin, sillä juuri korkeakouluissa ei ole selviä linjoja yhdistää huippu-urheilua ja opiskelua ja mielestäni siinä on vielä paljon kehitettävää.

Tietämykseni huippu-urheilun ja korkeakouluopiskelun yhdistämisestä oli hyvin vähäinen ennen proseminaari vaihetta. Olin kuullut erilaisista Urheiluakatemioiden ja tunsin joitakin urheilijoita, jotka kuuluivat kyseisten Urheiluakatemioiden piiriin, mutta omaa kokemusta asiasta ei ollut. Koska itse opiskelen Liikunta- ja terveystieteiden tiedekun-

nassa liikuntapedagogiikka pääaineenani, voin kuvitella, että juuri kyseisen pääaineen alla yhtäaikainen opiskelu ja urheilu on vaikeaa, juuri suuren läsnäolopakon vuoksi. Opiskeluaikana en tuntenut henkilökohtaisesti montaa opiskelijaa, jotka olisivat edelleen kilpailleet kansainvälisellä tasolla tai halunneet yhä menestyä lajissaan. Suurin osa tuntemistani opiskelijoista olivat aikaisemmin olleet aktiiveja ainakin kansallisella tasolla, mutta opiskeluaikana he eivät sitä enää olleet. Opiskelu tai opiskeluiden aloittaminen ei kuitenkaan ollut syy siihen miksi omaa lajia ei harjoitettu enää aktiivisesti, vaan lopettaminen tai vähäisempi harjoittelu oli tapahtunut aiemmin.

Proseminaarin myötä selvisi, että urheilun ja opiskelun yhdistäminen toiseen asteen koulutuksessa on hyvinkin selkeää urheilulukioiden ja urheilupainotteisten lukioiden ansiosta, mutta korkeakouluasteelle siirryttäessä näiden kahden asian yhdistäminen ei olekaan niin selvää. Korkeakouluilla ei siis vielä ole yhtä hyvää opiskelun ja urheilun yhdistävää järjestelmää kuin urheilulukioissa on.

3. HUIPPU-URHEILUN TOTALISAATIO

Huippu-urheilu ja kilpailu on kuin päättymätön prosessi, joka tuottaa koko ajan uusia voittajia ja häviäjiä. Häviäjä kokee voittajan haasteeksi, missä voittajan on jatkuvasti parannettava suorituskykyään torjuakseen haastajan. Tämä päättymätön kilpailu on kierre, joka nostaa huippu-urheilun vaatimustasoa, joka ei tunne kattoa tai rajoituksia. (Heinilä 2001, 106.) Heinilän käyttämä totalisaatio juontuu englanninkielen sanasta total, jonka suora käänös suomeksi on täydellinen ja kokonaisvaltainen. Tässä yhteydessä puhutaan siis kokonaisvaltaisesta urheilusta, joka urheilijalle tarkoittaa sitä, että urheilu on pohjana kaikelle muulle elämälle.

Korkea vaatimustaso huippu-urheilussa vähentää sen yhteyttä leikkiin ja leikkimielisyyteen. Urheilusta on tullut vakavaa ja työhön verrattavaa elämänsisältöä. Vuosia sitten, kun termiä ammattilaisuus ei vielä tunnettu, urheileminen harrastuksena sopeutettiin elämän tärkeisiin pyrkimyksiin, kuten koulutukseen ja työntekoon. Nykypäivänä tilanne on aivan toinen, sillä huippu-urheilussa nuoren urheilijan koko elämänmeno sopeutetaan urheiluvaatimusten jälkeen. Urheilusta on tullut koko elämän täyttävä intressi, ja on tärkeää muistaa, että huipulle pääsemisen ja siellä pysymisen kannalta se on lähes välttämätöntä. Voidaankin melko tyyliä mainita: se mitä urheilussa voitetaan, se muussa elämisessä hävitään. Elämän muista tarpeista on tingittävä, kun kaikki on panostettava urheiluun. Tämä saattaa johtaa ristiriitaan, jossa urheilija kokee kaiken muun uhraamisen häiritsevän huippu-urheilun pyrkimyksiä, joka voi jopa johtaa ennenaikaiseen lopettamiseen. (Heinilä 2001, 106-107.)

Laine (1997) ottaa työssään huomioon urheilijan rinnalla olevat muut ihmiset. Uran alussa urheilijan vanhemmat ja myöhemmin mahdolliset poika- tai tyttöystävät joutuvat väistämättä elämään urheilijan uran ehdoilla. Jo se, että urheilija on vuodessa useita päiviä pois kotoa, vaikuttaa ihmissuhteiden ylläpitämiseen. (Laine 1997, 21.) Myös tämä piirre urheilijan uralla on osa urheilun totalisaatiota.

Toinen ja merkittävä asia urheilun totalistuksessa on ammattiin johtavan koulutuksen vähyys. Vaikka työni keskittyy vain yksilölajien urheilijoihin, nostan esille jääkiekkoilijat, joille on tehty muutamia koulutukseen ja urheilu-uraan liittyviä pienoistutkimuksia.

Kiekkolehdeissä julkaistun tilaston mukaan vain 25 % kaudella 2005–2006 SM-liigassa pelaavista 206:sta kyselyyn osallistuneista opiskeli jääkiekon ohella. Vuosina 2004–2005 sama luku oli 28 %. Suosituimmat opiskelualat jääkiekkoilijoilla olivat kaupallinen ja liikunnallinen koulutus. (Saarela 2006, 30.)

Mitä kovempaa kilpailu on, sitä enemmän se vaatii ulkopuolisia voimavaroja. Enää ei riitä urheilijan yksityisyrittäjäys ja omat voimavarat. Ulkopuolisiksi voimavaroiksi voidaan nimetä esimerkiksi valmentajat, ulkomaanleirit, lääkintähuolto, testilaboratoriot ja ennen kaikkea asevelvollisuuteen ja koulunkäyntiin liittyvät erikoisjärjestelyt. Ulkopuolisten voimavarojen käyttö lisää julkisen sektorin osuutta huippu-urheilun tukemisessa. Koko yhteiskunnan panostusten lisääntyessä huippu-urheilu totaalistuu sananmukaisesti kansainväliseksi eli kansallisten järjestelmien väliseksi kilpailuksi. Tässä kilpailussa vahvimilla ovat ne, joilla on käytössään runsaimmat ja laadukkaimmat resurssit ja järjestelmät, jotka parhaiten pystytään mobilisoimaan huippu-urheilun hyväksi. (Heinilä 2001, 110–111.)

Vuosia sitten suurien sosialististen maiden suuri urheilumenestys perustui osaksi juuri totalitaarisen tehokkuuteen. Maat keskittivät yhteiskunnan voimavaroja huippu-urheiluun, jopa niin rajusti, että muut yhteiskunnan sektorit joutuivat luopumaan omista kustannuksistaan. Myös nykypäivänä, urheilun totaalistuessa, suuret maat valtavine voimavaroineen alkavat entistä enemmän hallita suurkilpailuiden tulostilastoja. Pienet maat menestyvät lajeissa, joissa vaatimustasoa nostava kilpailukierre ei ole lajin uutuudesta, erityisolosuhteista ja harrastajamäärästä johtuen yhtä voimakas, kuin esimerkiksi jalkapallon, koripallon, uinnin ja juoksu-urheilun kaltaisissa valtalajeissa. Pienen maan pieni väestö ei pysty tarjoamaan riittävästi uusia lahjakkuuksia moniin eri lajeihin. Usein urheilun totaalistuessa urheilija saattaa menettää itseisarvonsa ja muuttuu materiaaliksi. Tällöin aletaankin puhua hyvästä ja heikosta materiaalista, jota järjestelmä muokkaa kilpailukykyiseksi. (Heinilä 2001, 111.)

Totaalistuessaan kansainvälinen urheilu on muuttunut järjestelmien väliseksi kilpailuksi, jossa yhä enemmän urheilijoiden paremmuus määräytyy tuotantojärjestelmien tehokkuuden ja resurssierojen mukaan. Samalla on romuttunut urheilemisen perinteinen tarkoitus ja arvoperusteet. Urheilu on yhä enemmän työtä ja viihdeteollisuutta. Urheilun totaalistuessa tuotantokustannukset nousevat ja pienten maiden ja pienten yritysten tu-

lostaseet kääntyvät alijäämäisiksi. Suuret maat määrittelevät urheilun kansainväliset markkinat ja pienille maille jää vain pikkulajien ja sattumien tarjoamien markkinarakojen antamat menestysmahdollisuudet. (Heinilä 2001, 112.)

Rahasta on tullut huippu-urheilun elinehto. Raha on niin keskeinen elinehto, että alan järjestöt ja seurat ovat muuttumassa aatteellisista yhdistyksistä liikeyrityksiksi ja samalla vapaaehtoisesta toiminnasta viihdeteollisuudeksi. Myös urheilun johtamisessa vaaditaan yhä enemmän liiketaloudellista asiantuntemusta. Liike-elämän moraalit, menetelmät ja markkina-ajattelu ovat tulleet osaksi urheilua, jossa urheilijoita hinnoitellaan, ostetaan ja heidän kykyjään myydään viihteenä suurille yleisöille. Huippu-urheilusta on tullut kaupallinen viihde, jossa raha jopa ratkaisee sen kuka menestyy ja kuka ei. (Heinilä 2001, 112.)

Päättymättömän kilpailun mukanaan tuoman vaatimustason nousu aiheuttaa pysyvän kustannuskriisin markkinoilla, jossa tuotteen hinta ylittää urheiluyhteisön maksuvalmiuden. Elintärkeässä varainhankinnassa on yhä useammin turvauduttu riskikeinoihin, kuten lainanottoon, epävarmoihin liiketoimiin ja harmaan rahan markkinoihin. Vaikka iso raha liikkuukin huippu-urheilun markkinoilla, menestymisen tuotantokustannukset liikkuvat usein nopeammin kuin tulot ja seurauksena tästä ovat kasvavat talousongelmat ja jopa vararikko. (Heinilä 2001, 112.)

Urheilun totalisaatio nostaa esille myös muitakin ongelmia kuin rahaan ja kustannuksiin liittyvät ongelmat. Näitä ovat esimerkiksi kielletyt aineet eli doping ja urheilusta koituvat vammat. Juuri doping on yksi urheilun totalisaation konkreettisin ilmentymä. Urheilun totalistuessa urheilija joutuu tinkimään vapaa-ajastaan ja ihmissuhteistaan, mutta edellä mainitun kautta myös omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. (Laine 1997, 24.) Yleisesti dopingilla tarkoitetaan urheilusuoritusten keinotekoista parantamista, jossa kielletyillä aineilla ja menetelmillä on suuri rooli. Dopingaineita on monia ja eri urheilumuotojen säännöissä doping määritellään eri tavoin. (Hakala 2004, 2.) Dopingin käyttö on yleistynyt ja siitä on tullut valitettava osa huippu-urheilua. Urheilun keskeisin tavoite on menestyä ja dopingin käyttö kuvastaa juuri sitä, millaisia uhrauksia urheilijat ovat valmiita tekemään menestyäkseen totaalissa huippu-urheilussa. Urheilu pitää sisällään monia sääntöjä ja dopingsäännöt ovat nykypäivänä oleellinen osa kilpailusääntöjä. Urheilijalla on siis velvollisuus toimia sääntöjen mukaan, mutta samalla myös oi-

keus siihen, että muutkin toimivat samojen sääntöjen puitteissa. (Tarasti 2001, 189–190.) Juuri tähän perustuu fair play, reilu peli, joka auttamattomasti näyttää jäävän totta-taalisena huippu-urheilun jalkoihin.

Huippu-urheilussa kova ja totaalinen kilpaileminen vaatii ihmiskeholta kovia ponnistuksia, joka ei voi olla vaikuttamatta loukkaantumisiin (Laine 1997, 31). Urheilu voidaan määritellä hyvin voimakkaaksi liikunnaksi, ja siinä syntyneet vammautumiset ovat usein erikoislaatuisia, vain liikunnalle ja urheilulle tyypillisiä. Myös tietyille lajeille on omat vammatyypinsä. (Peltokallio 1980, 5.) Urheiluvammoja ei lainkaan saa vähätellä, sillä niiden merkitys on suuri, niin itse urheilijalle, kuin muillekin urheilun osapuolille. Urheilijalle vammautuminen tarkoittaa harjoittelu- ja kilpailukauden keskeytystä, pahimmassa tapauksessa koko urheilu-uran loppumista. Edellä mainitut voivat aiheuttaa urheilijalle taloudellisia menetyksiä, ammattilaiselle tulonmenetyksiä ja amatöörille työkyvyttömyyttä. Lisäksi vammalla on urheilijalle psyykinen merkitys. Urheilun totalistuksessa urheilijan vammautuminen vaikuttaa myös muihin osapuoliin, kuten joukkuelajeissa koko joukkueeseen ja joukkueen johdolle. Vammalla voi olla jopa kansainvälinen ja urheilullinen merkitys. (Peltokallio 1980, 16.)

4. URHEILIJAN OPINTOMAHDOLLISUUDET

4.1 Urheilijan opintomahdollisuudet Suomessa

Suomessa huippu-urheilu ja koulujärjestelmä ovat olleet jo kauan erillään toisistaan. Uusien huippu-urheilusukupolvien kasvattaminen on ollut suurilta osin urheiluseurojen vastuulla. Urheiluseurojen työtä ei voi väheksyä, sillä olemmehan saaneet juhlia suomalaisten huippu-urheilijoiden menestystä, jopa kansainvälisellä tasolla. 1960-luvulla Suomessa alkoi suunnittelu, jonka tarkoituksena oli saada urheilijoille omia oppilaitoksia. Mallia haettiin ulkomailta, niin lännestä, kuin idästäkin. Nykyään Suomessa on jo melko laaja ja toimiva verkosto, lähinnä toisen asteen koulutuksessa. Korkeakouluasteella näin pitkälle ei ole vielä päästy. (Metsä-Tokila 2001, 221.) Myös ammattikorkeakouluissa selkeitä linjoja ei vielä ole, joten tilanne niissä on hyvin samanlainen, kuin korkeakouluissa.

Kansainvälisen kilpaurheilun muuttuessa 1960-luvulla kiinnostuttiin urheilijan elämänvaiheista ja siitä miten urheilijan elämä poikkeaa ns. tavallisen kansalaisen elämästä (Metsä-Tokila 2001, 227). Tutkimuksessa, jossa pohdittiin onko urheilulla kielteinen vai myönteinen vaikutus ihmisen yhteiskuntakelpoisuuteen, todettiin, että koulutus oli yksi urheilijan yhteiskuntakelpoisuutta edistävä tekijä. Koulutus nousi kolmannelle sijalle uhrauksissa, joita urheilija oli joutunut tekemään edistyäkseen urheilussa. Edelle nousivat vain perhe-elämä ja lomaviihde. (Vuolle 1977, 116.)

4.1.1 Urheilulukioiden Suomessa

Urheilulukiolla tarkoitetaan koulua, jossa tuntijakoa liikuntaan on painotettu enemmän kuin yleensä. Urheilulukioiden tehtävä on löytää toiminnallisia ratkaisuja, joissa osalla oppilaista on vahvasti liikuntaan painotettu tuntijako. (Kokemuksia luokattoman lukion kokeiluun siirtymisestä lukuvuonna 1987–1988, 1989, 8.)

Kouluhallitus asetti 23.11.1982 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää urheilulukioiden tarve, asema ja toimintatavoitteet. Työryhmä kartoitti vastaavan ikäluokan liikuntapainotteisen koulutuksen määrän muissa maissa, laati alustavan sijoitussuunnitelman urheilulukioita varten, hahmotteli urheilulukioiden organisaatiota ja valintakriteereitä, sekä teki yhteistyötä mahdollisten urheilulukioiden sijoituspaikkakuntien urheiluseurojen kanssa. Myös valtakunnallisten lajiliittojen kanssa tehtiin yhteistyötä. (Opetusministeriön työryhmien muistioita 1985.) Työryhmä, joka koostui Kouluhallituksen, Suomen Olympiakomitean ja muutamien urheiluliittojen edustajista, julkaisi vuonna 1983 muistion, jonka pohjalta koulut saattoivat pyrkiä urheilulukiokeiluun. Eräänä vaatimuksena oli, että urheilulukion tuli olla luokaton. Kokeilu alkoi ensin luokallisena, mutta muuttui melko pian luokattomaksi, kun luokattoman lukion kokeilu alkoi 1987. (Kokemuksia luokattoman lukion kokeiluun siirtymisestä lukuvuonna 1987–88, 8.)

Urheilulukion ensisijaisena tavoitteena on mahdollistaa nuoren samanaikainen lukion oppimäärän suoritus, sekä harjoittelu ja kilpailu täysipainoisesti omassa lajissaan. Urheilulukioiden tulisi lisäksi tarjota hyvät valmentautumismahdollisuudet, vähentää urheilun ja opiskelun välisiä haittoja, sekä kehittää oppilaiden suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä, tunnollisuutta ja itsenäistä toimintakykyä. (Suomen olympiakomitea 1992.)

4.1.2 Opiskelu urheilulukiossa

Suomessa on tällä hetkellä 12 urheilulukiota: Aurajoen lukio (Turku), Kastellin lukio (Oulu), Kuninkaanhaan lukio (Pori), Kuopion klassillinen lukio, Kuortaneen lukio, Mäkelänrinteen lukio (Helsinki), Ounasvaaran lukio (Rovaniemi), Salpausselän lukio (Lahti), Sammon lukio (Tampere), Sotkamon lukio, Voionmaan lukio (Jyväskylä) sekä ruotsinkielinen Vörå samgymnasium Vöyrissä. Urheilulukioiden sijoittuminen on osittain ongelmallinen. Pääkaupunkiseudulla on vain yksi urheilulukio, joka on ylikuormitettu, kuten on myös eräät suurimmilla paikkakunnilla sijaitsevat urheilulukiot. Maaseutulukiot, kuten Kuortane ja Vöyri, ovat taas alikuormitettuja. (Metsä-Tokila 2001, 249.) Lukuvuonna 1998 - 1999 urheilulukioissa opiskeli 1595 oppilasta. Kaikki lukiot ovat ns. monilajilukioita, joiden lajikirjo

on varsin laaja. Osaan lukioista on kuitenkin keskittynyt suuri määrä saman lajin harjoittajia, etenkin joukkuelajeissa, joten useat ikäluokkansa huiput opiskelevat samassa opinahjossa. (URA-työryhmä 1999, 13.)

Vuosittain maamme 12:sta urheilulukioon otetaan jokaiseen noin 30 oppilasta eli yhteensä noin 360 oppilasta. Oppilaat valitaan toisen asteen yhteishaussa, mutta valintakriteerit ovat erilaiset, kuin tavalliseen lukioon pyrittäessä. Päästötodistus pisteytetään sellaisenaan, jonka lisäksi urheilusaavutuksista saa tietyn määrän pisteitä. Myös yksittäinen urheilulukio antaa lisäpisteitä omien kriteeriensä perusteella. (Suomalainen & Telama 1988.)

Lukion tuntijaon mukaan pakollisia liikunnan ja terveystiedon kursseja on oltava lukioaikana vähintään kolme. Pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi on mahdollisuus valita 12–22 tuntia valmennusta. Tämä tarkoittaa käytännössä oman lajin ohjattua harjoittelua kolme kertaa viikossa, eli yhteensä kuusi tuntia. Pakollisesta liikunnanopetuksesta vastaavat lukion liikunnanopettajat. Valmennustunneista vastaavat koulujen ja lajiliittojen valitsemat valmentajat, jotka toimivat tehtävässään sivutoimisina tuntiopettajina. Valmentajat ovat useimmiten paikkakunnan urheiluseuroissa toimivia henkilöitä. (Pekkala 1993.)

Urheilulukio antaa tavoitteidensa mukaisesti joustavuutta urheilun ja koulunkäynnin yhdistämiseen. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että urheilulukiossa opiskelevien poikien kohdalla arkipäivinä tapahtuva harjoittelu on lisääntynyt selvästi. Myös harjoiteltava laji säätelee paljon ajankäyttöä. Yksilöurheilijat käyttävät enemmän aikaa harjoitteluun kuin joukkue-urheilijat. Urheilulukion luokattomuus, valmennustuntien kelpuuttaminen opintasuorituksiksi, sekä opiskeluajan pidentämisen mahdollisuus on lyhentänyt urheilulukioilaisten päivittäistä koulu-aikaa. Urheilulukiolaiset käyttävät myös kotitehtäviin vähemmän aikaa, kuin normaalilukiolaiset. (Suomalainen & Telama 1988, 236–241.)

Lukuvuonna 1991–1992 yli 60 % urheilulukioista valmistuneista oli käyttänyt opintoihinsa enemmän kuin kolme vuotta. Vastaavasti tavallisista lukioista valmistuneista 93 % suoritti opintonsa perinteisen kolmen vuoden aikana. (Tilastokeskus 1996, 17.) Vaikka urheilulukio antaa mahdollisuuden urheilun ja opiskelun

yhdistämiseen, voidaan silti huomata kehitys, joka johtaa opintojen pidentymiseen. Pidentymisen yhtenä syynä voidaan ajatella olevan ammattimaisen harjoittelun aloittaminen yhä nuorempana, joka väistämättä viivyyttää opintoja jo lukiossa.

Oppilaitoksissa, kuten urheilupainotteisissa lukioissa ja ammatillista koulutusta antavissa oppilaitoksissa, joilla ei ole urheiluvalmennuksen valtakunnallista tehtävää, urheiluvalmennus on järjestetty ylläpitäjän omalla päätöksellä. Tällöin valmennusta ja harjoitusaikaa tarjotaan yhdessä tai useammassa lajissa opiskelun ohella ja oppilaitos itse vastaa toiminnasta ja järjestelyistä. (Suomen Olympiakomitea 2007 a, 8.) Esimerkiksi Riihimäen lukiossa, jota myös itse olen käynyt, on mahdollisuus suorittaa urheiluvalmennusta viisi tuntia viikossa koko lukuvuoden ajan. Urheiluvalmennuksessa on mahdollisuus suorittaa vuosittain viisi kurssia, paitsi kolmantena vuotena vain kaksi, jolloin yhteismääräksi tulee 12 kurssia. Urheiluvalmennus Riihimäen lukiossa koostuu oman lajin harjoituksista, fyysisistä oheisharjoitteista ja valmennusopista. Urheiluvalmennuksesta vastaa lukion liikunnanopettaja yhdessä mahdollisten lajivalmentajien kanssa. (Riihimäen lukio opinto-opas 2006-2007.)

4.1.3 Urheilijoiden ammatillinen koulutus

Urheilijoiden ammatillisten koulujen tavoitteena, kuten urheilulukioidenkin, on järjestää ammatilliseen perustutkintoon liittyvät opinnot niin, että samanaikaisesti on mahdollista harjoitella lähes täysipainoisesti omassa lajissaan. Urheilijoiden ammatillisessa koulutuksessa toteutetaan yksilöllistä mallia sekä yhteistoimintamallia. Yksilöllisessä mallissa mitoitetaan urheilijan henkilökohtainen koulutusai-ka, jonka mukaan laaditaan lukusuunnitelma, ja jossa otetaan huomioon urheiluvalmennuksen tarpeet. Yhteistoimintamallissa yksi tai useampi oppilaitos, esimerkiksi ammatillinen oppilaitos ja lukio, tekevät yhteistyötä urheiluvalmennuksen järjestämiseksi. Yhteistoimintamallissa käytetään usein yhteisiä valmentajia ja harjoituspaikkoja. (Suomen olympiakomitea 1998, 6.)

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen kokeilu alkoi vuonna 1986, jolloin kokeilun alla oli neljä oppilaitosta. Vuonna 2001 kymmenen toisen asteen ammatillista

oppilaitosta sai opetusministeriöltä virallisen erityistehtävän urheilijoiden koulutuksessa. Erityisen tehtävän saaneet oppilaitokset sijaitsevat Helsingissä, Hyvinkäällä, Jämsänkoskella, Kotkassa, Lahdessa, Oulussa, Tampereella, Kuopiossa, Rovaniemellä ja Turussa. (Suomen olympiakomitea 2002, 3-8.)

Nykyiset ammatilliset perustutkinnot antavat ylioppilastutkinnon tavoin mahdollisuuden jatko-opiskeluun korkeakouluasteelle ja ovat siksi hyvä vaihtoehto monelle urheilevalle nuorelle. Erityisen tehtävän saaneiden oppilaitosten koulutustarjonta on laaja, mikä mahdollistaa urheileville nuorille suuremman valinnan vapauden omia opintoja suunnitellessa. (Suomen olympiakomitea 2002, 3.)

4.1.4 Urheilijoiden opintomahdollisuudet korkea-asteella

Korkea-asteen oppilaitoksiin Suomessa kuuluvat ammattikorkeakoulut, yliopistot, kauppakorkeakoulut sekä teknilliset korkeakoulut. Näiden oppilaitosten yhteyteen ei vielä ole saatu rakennettua järjestelmää, joka auttaisi urheilijoita yhdistämään opinnot ja urheilun. Monet nuoret urheilijat, jotka ovat valmistuneet urheilulukioidista tai urheilupainotteisista ammattioppilaitoksista, kokevat ongelmia halutesaan jatkaa opiskelua korkea-asteella ja samalla jatkaa täysipainoista lajiharjoittelua. (Metsä-Tokila 2001, 268–271; URA-työryhmä 1999, 15–16.)

Edistymistä on kuitenkin tapahtunut Urheiluakatemioiden muodossa. Virallisen määritelmän mukaan Urheiluakatemit ovat alueellisia yhteistyöverkostoja. Niiden tavoitteena on parantaa ja kehittää urheilijoiden harjoittelun suunnittelua, toteutusta ja seurantaa. Myös urheilijoiden koulutuksen tukeminen on yksi keskeinen urheiluakatemian tehtävä. Toimijoina urheiluakatemioissa ovat eri lajiliitot ja niiden kautta alue- ja piirijärjestöt, seurat, julkinen sektori eli kuntien liikunta- ja sivistystoimi, alueen oppilaitokset sekä muut mahdolliset yhteistyötahot. (Nikander 2006, 8.)

Edelläkävijänä on toiminut Oulu, jossa Ouluseutu Urheiluakatemiaan kuuluvilla urheilijoilla on mahdollisuus yhdistää valmennustaan ja opintojaan myös korkea-asteella. Myös Jyväskylään perustettiin vuonna 2001 Keski-Suomen urheiluaka-

temia, joka aloitti varsinaisen toimintansa maaliskuussa 2002. Kyseisen urheiluakatemiaan ideana on auttaa urheilijoita sovittamaan harjoittelu ja opiskelu luontevasti yhteen. Alkuvaiheessa mukana oli vain kolme lajia; yleisurheilu, uinti ja voimistelu. Jatkossa on kuitenkin tarkoitus laajentaa lajikirjoa. Urheiluakatemia Urhea aloitti toimintansa syksyllä 2002 ja se toimii Helsingissä Mäkelänrinteen urheilulukion koordinoimana. Urhea on ottanut mallia Ouluseutu Urheiluakatemiasta ja toimii usean tahon yhteenliittymänä. Mukana on lajiliittoja, oppilaitoksia, valmennuksen tukipalveluja tarjoavia palveluja, sekä pääkaupunkiseudun kaupunkeja, jotka toimivat yhteistyössä olympiakomitean kanssa. Tavoite on sama kuin muillakin urheiluakatemioidella ja Urhean piiriin kuuluu lähes tuhat pääkaupunkiseudulla opiskelevaa urheilijaa. Valintakriteerinä on kansainvälinen tai kansallinen taso urheilijana, mutta myös siviiliuran suunnitelmat tulee olla kunnossa. (Kujala & Saarnivaara 2003.)

4.2 Urheilijoiden opintomallit ulkomailla

Usean maan koululaitos on mahdollistanut urheilijoiden samanaikaisen opiskelun ja valmentautumisen. Eroja maiden kesken kuitenkin on. Esimerkiksi sosialistisissa maissa urheilutoiminta aloitetaan jo varsin nuorena, usein jo heti koulun alkessa. Suomessa urheilutoiminta aloitetaan vasta urheilijan ollessa 15–16-vuotias, mikä onkin valmennuksen näkökulmasta liian myöhään. (Pekkala 1993, 11.)

Suomi edustaa urheilijoiden koulutusmallissa niin kutsuttua pohjoismaista mallia. Pohjoismaisessa mallissa urheilullisen menestyksen ohella myös opinnot ovat tärkeässä roolissa ja kustannuksista vastaa pääosin julkinen sektori. (Metsä-Tokila 2001, 276.)

4.2.1 Pohjoismaat

Ruotsissa urheilulukiokeilut aloitettiin jo vuonna 1972 ja vakinaistettiin kymmenen vuotta myöhemmin. Urheilulukioiden toiminta Ruotsissa onkin ollut huipuluokkaa. Korkeakouluissa opintojen ja urheilun yhdistäminen on ollut hankalaa viranomaisten vastustuksen takia. Vain muutamissa korkeakouluissa on tehty ur-

heilijoita varten erikoisjärjestelyitä. Useille nuorille urheilijoille ensisijainen jatko-opiskeluvaihtoehto on päätyä urheiluun ja liikuntaan liittyville aloille. Ensimmäisen kerran urheilijoiden jatko-opintomahdollisuuksiin korkeakouluissa kiinnitettiin huomiota ”Idrott åt alla”-komiteamietinnössä vuonna 1969. Tällöin urheilujärjestöt kokivat, että heillä ja valtiolla on yhteinen vastuu järjestää urheilijoille koulutusmahdollisuuksia myös korkeakouluasteella. Urheilujärjestöjen mukaan tämä ei tarkoittanut helpotuksia urheilijoita kohtaan, vaan paremminkin erikoisjärjestelyitä, kuten opiskella normaalia valmistumisaikaa pidempään ja suorittaa tenttejä urheilijalle parhaiten sopivimpina ajankohtina. Ruotsin malli yhdistää opiskelu ja huippu-urheilu on toiminut melko hyvin, vaikkakaan ei niin mutkattomasti, kuin urheilulukiojärjestelmä. (Metsä-Tokila 2001, 208–210.)

Keskeinen urheilijoiden ongelma korkeakouluissa on opintotukijärjestelmä, sillä opintotuen saamisen vaatimuksena on opinnoissa edistyminen. Niin kuin Suomesakin, urheilijan on kyettävä etenemään ennalta määrättyssä tahdissa saadakseen opintotukea. Voidaan kuitenkin sanoa, että Ruotsissa on onnistuttu melko hyvin yhdistämään huippu-urheilu ja opiskelu. Järjestelmää on koko ajan pyritty kehittämään urheilujärjestöjen ja valtiovallan toimesta ruotsalaiseen yhteiskuntaan soveltuvaksi. Juuri sosiaalisen vastuun kantaminen urheilijoista näyttää onnistuneen ja tästä kertoo se, että vuonna 1997 47 % ruotsalaisista maajoukkueurheilijoista on suorittanut korkeakoulututkinnon (Metsä-Tokila 2001, 216–218.) Urheilijoiden opintomahdollisuudet ovat siis melko lähellä toisiaan Suomessa ja Ruotsissa. Toistaiseksi yhtä hyvin lukuihin Suomessa ei kuitenkaan ole päästy.

Norjassa on hieman erilainen järjestelmä, jossa kaikki panostus ja osaaminen on keskitetty maan pääkaupunkiin Osloon. Suomessa ja Ruotsissa järjestelmä on levinnyt ympäri maata. Norjassa vahvasti keskittyneellä järjestelmällä on hyvät ja huonot puolensa. Keskittäminen tehostaa huippu-urheilun kehittämistä ja asiantuntijoiden käyttöä, mutta jättää muun maan paitsioon ja heikentää rekrytointijärjestelmää. Lämsä (2003, 16–17.) mainitsee, että Norjan järjestelmä ei sopisi suomalaiseseen urheilujärjestelmään. Suomessa tulisi jatkaa edelleen hajautettua järjestelmää ja suunnata voimavaroja paikallisen ja alueellisen toiminnan kehittämiseen.

4.2.2 Yhdysvallat

Tunnetuin esimerkki korkeakouluissa tapahtuvasta urheilun ja valmentautumisen yhdistämisestä tulee Yhdysvalloista. Lähes kaikilla korkea-asteen oppilaitoksilla on oma urheiluohjelmansa. Urheilun ja koulutuksen yhdistämisen historia on pitkä, sillä ensimmäiset yliopistojen väliset kamppailut pidettiin jo 150 vuotta sitten. Tilanne on kuitenkin muuttunut rajusti harmittomista kamppailuista suureksi liiketoiminnaksi. Tämä muutos on puhuttanut paljon ja saanut huomattavaa kritiikkiä. Yliopistot tavoittelevat itselleen mainetta, kunniaa ja taloudellista hyötyä menestyvien urheilijoiden ja joukkueiden välityksellä. Voidaan jopa puhua opiskelijoiden akateemisesta hyväksikäytöstä. Väitetään jopa, että oppilaitokset eivät välitä opiskelijoiden opinnoista ja valmistumisesta. Tärkeintä on, että opiskelijat antavat kaikkensa koulun urheilumenestyksen eteen. (Metsä-Tokila 2001, 88–89, 285–286., Eitzen & Sage 1993, 132.)

Moninaisten ongelmien avuksi on pyritty kehittämään tiukkoja säännöksiä, jotka tukisivat niin opiskelijan urheilu-uraa, kuin opintojen etenemistä. Vuonna 1983 kansallinen yliopistourheilujärjestö laati yliopistoissa urheileville opiskelijoille minimivaatimukset, joiden mukaan opiskelija sai edustaa yliopistoaan, jos hänen lukuaineiden keskiarvonsa oli hyvällä tasolla ja hän läpäisee yliopisto-opintoihin valmistavan valtakunnallisen testin. Säädöksillä pyrittiin vaikuttamaan opintojen tärkeyteen ja siihen miten yliopistot hankkivat itselleen opiskelijoita. Monet yliopistot olivat ennen tätä hankkineet oppilaiskseen lahjakkaita urheilijoita, joilta ei edes välttämättä odotettu yliopistosta valmistumista. Nykyisten sääntöjen mukaan opiskelijan on valmistuttava yliopistosta vähintään viidessä vuodessa ja yliopiston on tarjottava opetuksellista apua heikommin menestyville urheilijoille. (Metsä-Tokila 2001, 75–76., McPherson, Curtis & Loy 1989, 78.)

Edellisten akateemisten vaatimusten lisäksi on muitakin sääntöjä, jotka opiskelijan tulee täyttää. Näitä ovat mm. opiskelijan ikä ja kieltä tehdä ammattilaissopimus. Ammattilaissopimuksen tehdessään opiskelija menettää opiskeluoikeutensa yliopistossa. Urheilijat ovat muutenkin tiukan valvonnan alaisia, sillä heidän valmistumista ja opintomenestystä seurataan tarkasti. (Metsä-Tokila 2001, 76.)

Yhdysvaltojen korkeakoulujärjestelmä on hyvin moninainen, joka välittyy myös niissä harjoitettavaan urheiluun. Yliopistourheilu on olennainen osa yhdysvaltalaista yhteiskuntaa niin sosiaalisesti, kuin taloudellisestikin. Urheilu luo tietynlaisia lojaalisuutta omaa yliopistoa kohtaa. Tämä vaikuttaa opiskelijoiden lisäksi moniin paikallisiin asukkaisiin. (Metsä-Tokila 2001, 71.)

Yhdysvalloissa yliopistourheilutoiminta on huomattavasti suurempaa kuin muissa maissa. Myös ongelmat tässä järjestelmässä ovat muita maita suurempia ja ne voidaan tiivistää kahteen seikkaan; liiketoiminnan periaatteiden hallitsevaan asemaan ja voittamisen korostumiseen. Useita muutosehdotuksia ovat tehneet niin oppilaitokset, kuin urheilutoimintaa kontrolloivat organisaatiotkin, mutta uudistukset ovat saaneet usein vahvaa vastarintaa. Vääristymien ja ongelmien poistaminen yliopistourheilusta Yhdysvalloissa on todella hankalaa. (Metsä-Tokila 2001, 292.)

4.2.3 Entinen Neuvostoliitto

Entisessä Neuvostoliitossa urheilun- ja koulutusuran yhdistäminen perustui niin sanottuun valtiojohtoiseen malliin, jossa viranomaiset laativat toiminnan rajat, ohjeet ja tavoitteet. Urheilullista lahjakkuutta pidettiin yhdenvertaisena esimerkiksi matemaattisen ja musikaalisen lahjakkuuden rinnalla ja tämän vuoksi lahjakkaille perustettiin oman alan kouluja. Urheilijoiden oppilaitokset olivat hierarkkisessa järjestyksessä. Niin sanotussa olympiareservikoulussa ja lasten ja nuorten urheilukoulussa harrasti suuri määrä lapsia ja nuoria. Nämä koulumuodot ovat verrattavissa Suomen urheiluseuratoimintaan, sillä harjoittelu tapahtui kouluajan ulkopuolella. Seuraavana järjestyksessä tuli urheilupainotteiset urheilukoulut, joiden malli haettiin muista erikoistuneista kouluista. Hierarkian kärjessä oli sisäoppilaitokset, joihin kerättiin maan lupaavimmat urheiluhuiput. Itänaapurimme urheilijoiden seulonta oli siis varsin tehokasta jo juniorivuosina ja toiminta painottui vahvasti urheilulliseen menestykseen. Urheilijoiden jatko-opintomahdollisuudet perustuivat lähes aina liikunta-alaan ja suurin osa urheilussa menestyneistä jäikin liikunta-alalle töihin. Urheilijoiden oli myös mahdollista opiskella korkeakoulussa

osa-aikaisesti ja heille saatettiin määrätä valmennusvelvollisuus. (Metsä-Tokila 2001, 142–162., Riordan 1980, 58–70.)

5. URHEILUN JA OPISKELUN YHDISTÄMINEN

Suomalaiset huippu-urheilijat ovat motivoituneita opiskelijoita. Tiiviin harjoittelun yhdistäminen opiskeluun on hankalaa, mutta kuitenkin mahdollista, jos energia suunnataan oikein. (Suihkonen 2005.)

Useimmiten urheilijoiden ongelmat opiskeluissa liittyvät pakollisiin kursseihin, joita urheilijan on vaikea suorittaa, koska useat leireilyt ja harjoitusmäärät edellyttävät luentojen väliin jättämistä. Aika ei yksinkertaisesti tahdo riittää ja samalla yhteiskunnan paineet opiskelijoiden nopeammasta valmistumisesta vaikuttavat urheilijoihin. Olympiakomitean opintokoordinaattori Tuuli Merikoski-Silius on huomannut, että huippu-urheilijat ovat tavoitteellisia myös opinnoissaan. Heidän tulisi joskus malttaa opiskella vähemmän, vaikka valmistuminen mahdollisesti siirtyy, Merikoski-Silius jatkaa. (Suihkonen 2005.)

Opiskelun ja huippu-urheilun yhdistäminen on tasapainoilua ja ajankäytön hallintaa. Usein opiskelijan yhteistyö oppilaitoksen kanssa on yksi edellytys sille, että nämä kaksi paljon aikaa vievää asiaa pystytään yhdistämään. Olympiakomitean opintokoordinaattori on huomannut, että oppilaitoksissa on alettu suhtautua urheilijoiden erityisvaatimuksiin melko kiitettävästi. (Suihkonen 2005.) Kaikkiin oppilaitoksiin ja opettajiin edellinen viittaus ei kuitenkaan päde. Jotain tästä kertoo tätä tutkimusta varten haastattelun urheilijan kommentti:

Varsinkin nyt viime vuoden aikana olen huomannut, ettei välttämättä ole meriitti olla urheilija yliopistolla. Kun on joutunut olemaan luennoilta ja venyttämään opiskelutahtia, niin ne (opettajat) sanovat ironisesti että on oma syy jos olet pois. (Haastateltava C.)

5.1 Harjoittelu vie ajan opiskelulta

Kaikki haastatteluun osallistuneet urheilijat harjoittelivat pääsääntöisesti Jyväskylässä, eli samalla paikkakunnalla missä opiskelivat. Poikkeuksena olivat leiritykset niin Suo-

messa kuin ulkomailla, mutta näinä jaksoina yhtäaikainen opiskelu oli lähes mahdotonta. Keskimääräinen harjoittelu-aika viikossa vaihteli suuresti sen mukaan onko menossa harjoittelukausi vai kilpailukausi. Harjoittelukaudella harjoituskertoja viikossa urheilijoille kertyi 7-12 eli käytännössä harjoitukset olivat joka päivä, joskus jopa kahdesti päivässä. Harjoituksen kesto vaihteli kahdesta tunnista neljään tuntiin, jolloin viikossa harjoitustunteja kertyi 15–20 tuntia, eniten harjoittelevilla jopa 25 tuntia. Harjoitteluun käytetty aika piti sisällään alkuverryttelyn, itse harjoituksen ja harjoituksen jälkeisen huollon, esimerkiksi venyttelyn. Kilpailukaudella harjoitusmäärät lähes puolittuivat. Kaikki haastatellut urheilijat asuivat melko lähellä harjoituspaikkoja, jolloin harjoituspaikalle siirtymiseen kuluva aika voidaan lukea koko harjoituksen keston.

Harjoitusleirejä urheilijoilla oli vaihtelevasti. Osalla leirejä oli sekä Suomessa, että ulkomailla, jolloin leiritysten määrä nousi neljään kertaan vuodessa. Ulkomailla leirejä oli kerran tai kaksi vuodessa, osalla ei kertaakaan. Ulkomailla toteutuvat leirit ovat hyvin sidonnaisia siihen kuinka paljon urheilijalla, seuralla tai lajiliitolla on varaa maksaa. Kustannukset ovat yhteydessä siihen, miten urheilija on menestynyt viimeisen kilpailukauden aikana. Suomessa toteutuneet leirit olivat kestoaltaan 1-2 viikkoa, ulkomaanleirit saattoivat olla pituudeltaan jopa 3-5 viikkoa. Kesälajien harjoittajille leirit keskittyivät talvelle tai keväälle, talvilajien urheilijoille taas kesälle tai syksylle. Molemmille leirit sijoittuivat siis ennen varsinaisen kilpailukauden alkua.

Suomessa korkeakoulujärjestelmän mukaan opetusta annetaan pääsääntöisesti syyslukukaudella (syyskuusta joulukuuhun) sekä kevätlukukaudella (tammikuusta toukokuuhun). Myös kesällä on mahdollista suorittaa opintoja, mutta huomattavasti pienemmissä määrissä, kuin syksyllä tai keväällä. Opiskeleva urheilija on melko vaikeassa tilanteessa, sillä juuri vaativimpina opiskeluaikoina päällekkäisyyksiä tulee joko kilpailukauden tai harjoituskauden aikana, lähes lajista riippumatta. Monissa urheilua ja koulutusta käsittelevissä tutkimuksissa urheilijat ovat nostaneet esille aikapulan. Ei ole harvinaista, että kilpailukausi sijoittuu samalla ajalle kuin kiireisin tenttikausi. (Metsä-Tokila 2001, 23.) Kesälajien edustajat ovat paremmassa tilanteessa, koska opintoja on vähemmän kesäisin ja keskittyminen kilpailuihin onnistuu tällöin paremmin.

Kaikilla haastatelluilla urheilijoilla oli valmentaja, mutta koska kyseessä on vain yksilölajien urheilijoita, niin valmentajan läsnäolo jokaisessa harjoituksessa on harvinaista.

Kolmella urheilijoista valmentaja oli läsnä lähes jokaisessa harjoituksessa. Muilla yhteydenpito valmentajaan käytiin puhelimen välityksellä, sillä useimmassa tapauksessa valmentaja asui eri paikkakunnalla. Kaikilla urheilijoilla kuitenkin riitti harjoittelukavereita omalla paikkakunnalla, joten yksin harjoittelu oli harvinaista.

Syksyllä 2001 Olympiakomitean tukiurheilijoille tehtiin opiskeluun ja erityisesti opintotukeen liittyvä kysely. Kyselyyn vastasi 50 korkeakoulussa opiskelevaa urheilijaa. Keväällä 2003 Pekkala (2003) toteutti Turun Yliopistossa pro gradu – työn muodossa samanlaisen laajemman tutkimuksen, johon vastasi 135 urheilijaa. Tutkimuksista kävi selkeästi ilmi, että opiskelevat huippu-urheilijat suorittavat opintojaan keskimääräistä hitaammin. Etenkin talvilajien urheilijoilla esiintyi enemmän ongelmia, sillä kilpailukausi ajoittuu useimmiten juuri tärkeimmän opiskelujakson aikaan. Ongelmia aiheutuu poissaoloista, tenttipäivistä, sekä luentomateriaalien hankkimisesta. Kesälajien edustajille kevät on kovimman harjoittelun aikaa, jolloin opintoja siirretään syksylle. Kaikissa koulutusohjelmissa tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. (Opetusministeriö 2004, 13.)

Huippu-urheilijoille opintojen pitkittäminen on tietoinen valinta. Ajoittain pääpaino ajasta menee harjoitteluun ja opiskeluun käytettävä aika jää vähemmälle. Harjoitteluun käytetty aika vaihteli siten, että 10–15 tuntia viikossa harjoitteluun käytti 28 % vastanneista urheilijoista, 15 – 20 tuntia 31 % ja yli 20 tuntia 40 %. Urheilijat pitävät kuitenkin tärkeänä, että opintosuorituksia kertyy koko ajan ja opintoja halutaan jatkaa urheiluran ohella. Urheilijat kokevat opiskelun hyvänä vastapainona urheilulle, joka näkyy urheilutuloksissa. Vain 13 % urheilijoista oli sitä mieltä, että opiskelu vaikuttaa urheiluuraan kielteisesti. Tärkein syy opintojen suorittamiselle on tulevaisuuden turvaaminen ja mielekkään työpaikan varmistaminen urheilu-uran jälkeen. (Opetusministeriö 2004, 13.)

Hitaaseen opiskeluvauhtiin vaikuttavat myös tiedon ja suunnittelun puute, sekä opiskelujärjestelmän joustamattomuus ja ymmärryksen puute oppilaitostasolla. Erityisjärjestelyistä riittävästi tietoa oli saanut viidennes urheilijoista. Urheilijan oma aktiivisuus on ratkaisevaa, mutta myös oppilaitosten opettajien ja johdon urheilumyönteisyys edesauttaa opintojen edistymistä. (Opetusministeriö 2004, 13.)

5.2 Ensin urheilu, sitten opiskelu

Opiskelijoiden opiskelujen etenemistä on vaikea määritellä muuten kuin opintoviikkojen/opintopisteiden avulla. Normaalin opiskelutahdin määrittelen tässä yhteydessä Kelan myöntämien opintotukien määrällä. Kela edellyttää opintotuen saamiseksi 4,8 opintopistettä tai 2,7 opintoviikkoa tukikuukaudelta. Jos opiskelija nostaa opintotukea 9 kuukaudelta (normaali opintovuosi) tulee hänen suorittaa vähintään 43,2 op:ttä tai 24,3 ov:a vuodessa. Jos opiskelija on suorittanut minimimäärän opintopisteitä/opintoviikkoja vuodessa, on hänellä 6,5 vuotta aikaa valmistua Kelan myöntämän opintotuen puitteissa. (Kela 2007a.)

Kaikki haastatellut urheilijat olivat opiskelleet vähintään kolme vuotta, joten heillä kaikilla oli riittävästi opintovuosia takana, jotta jonkinlaista vertailua opintoviikkojen ja opintovuosien välillä voitiin tehdä. Haastatelluista kahdeksasta urheilijasta viisi oli suorittanut opintoja aiemmin määritellyssä normaalissa tahdissa. Osa heistä oli suorittanut opintoja jopa reilusti normaalitahtia nopeammin. Kolme muuta urheilijaa seitsemästä olivat selvästi normaalia hitaampia. Suurin syy siihen, miksi opinnot olivat viivästyneet, oli kaikilla kolmella urheilu.

Suurin syy on urheilu ja se valinta minkä tein silloin kun aloin opiskelemaan. Et päälimmäisenä se urheilu ja sitten opiskelee sen minkä ehtii ja jaksaa. (Haastateltava D.)

Meillä on niin paljon läsnäolopakollisia kursseja ja sitten oon just sen tiiviimmän opiskelujakson poissa. Ne poissaolot on varmaan se suurin syy ja tietysti se, että oma harjoittelu on aika tiivistä. (Haastateltava E.)

On helppo verrata siihen kun yksi syksy meni loukkaantumisen kanssa, niin silloin mä tein syyslukukaudella varmaan yli 20 opintoviikkoa. Silloin se tuntu tosi kivalta ja helpolta ja silloin pääsi siihen opiskelurytmiin mukaan. Mutta heti kun pääsi treenaamaan kunnolla ja enemmän niin ajatukset siirtyy enemmän urheilun puolelle ja vaikka yritti tehdä opintoja siinä alkuvaiheessa, niin se kävi yllättävän raskaaksi. (Haastateltava A.)

Läsnäolopakollisuus on yksi syy, miksi opinnot viivästyvät. Tämä ongelma on kuitenkin tiedekunta- ja kurssikohtainen. Joissakin tiedekunnissa, tai ainakin joillakin laitok-

silla on sellaisia kursseja, joissa on oltava tietty määrä kurssin sisällöstä läsnä. Useat pakolliset kieli- ja viestintäopinnot sekä opettajaopintojen pienryhmäharjoitteet edellyttävät pakollista läsnäoloa. Joissakin tiedekunnissa opiskelu perustuu perinteiseen luento + tentti malliin, jossa riittää, että opiskelija läpäisee tentin, oli luennoilla läsnä tai ei. Osa kursseista perustuu vain kirjallisuuteen, jolloin opiskelija tenttii kirjan hänelle sopivimpaan aikaan. Kirjan lukeminen tietysti tapahtuu omalla ajalla, eli silloin kuin opiskelijalle itselleen sopii. Tämän perusteella voidaan ajatella, että joissakin tiedekunnissa on helpompi yhdistää opiskelu ja urheilu, missä läsnäolopakko on vähäistä ja ajan käyttäminen opiskeluun on vapaasti valittavissa.

Toinen syy opintojen hitaudelle on yksinkertaisesti se, että opiskelija joutuu olemaan urheilun takia pois opiskelupaikkakunnalta pitkiä aikoja. Etäopiskelu on tietysti mahdollista, mutta pystyykö urheilija tällöin keskittymään harjoitteluun ja kilpailuun haluamallaan tavalla?

On ollut vuosia opiskeluaikanakin, että olen ollut pitkälti yli 200 päivää pois Jyväskylästä ja ne päivät mitä täällä olen ollut, niin ne on sitten joulun ja kesän ympärillä, kun täällä ei liiemmin opintoja silloin ole tarjolla. (Haastateltava D.)

Kolmanneksi urheilija haluaa tietoisesti välttää liiallista opiskelua, sillä hän tietää sen vaikutukset urheiluun ja siinä menestymiseen.

Mä haluan välttää riskiä ylikunnosta, niin mä otan koulua niin vähän kuin mahdollista, koska mulla on kokemuksia siitä, et jos on vähänkin liikaa tenttejä ja vaikka treenejäkin keventää, niin se vetää ylikuntoon tosi helposti. (Haastateltava G.)

Tänä vuonna kun opiskelu on ollut niin totaalista, niin menestys urheilussa on ollut heikkoa ja en ole ollut tyytyväinen tämän kauden saavutuksiin. (Haastateltava C.)

Kun samalla yrittää opiskella, niin siitä jää puuttumaan, kaikki se palautuminen ja se urheilun rytmi, se muuttuu niin paljon. Pitäisi pystyä lukemaan enemmän kotona, mutta siinä mä olen vähän huono. (Haastateltava A.)

Myös muut kuin tutkimuksessani esiintyvät urheilijat tekevät valintoja ajatellen uraa urheilijana ja opiskelijana. Esimerkiksi maajoukkuehiihtäjä Kirsi Perälä, joka opiskelee Jyväskylän yliopistossa biologiaa, aikoo panostaa tulevaan, vuoden 2007 kauteen, täysipainoisesti urheilun. Sanomalehti Keski-suomalaisen haastattelussa keväällä 2007 käy ilmi, että Perälällä valintaan on vaikuttanut viime kauden heikot tulokset urheilussa ja tietynlainen välietappi opiskeluissa on saavutettu. ”Olen ollut täysipainoinen opiskelija ja olen sen tyyppinen ihminen, että en osaa olla tekemättä paljon ja tekemistä kasaantuu liikaa. Saavutin hyvän välietapin kun sain kandidaatin työn valmiiksi. Nyt on hyvä pitää pieni tauko ja keskittyä enemmän urheiluun.”, Perälä toteaa Keski-suomalaisen haastattelussa. (Kinnunen 2007.)

Vuolteen (1977) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin sekä yksilöurheilijoita että joukkueurheilijoita, kolmasosa kaikista tutkimukseen osallistuneista näki urheilun vaikuttaneen haitallisesti koulutukseen. Joka neljäs vastaajista koki urheilun kuitenkin edistävänä tekijänä. Haittavaikutuksen tiedostaneista urheilijoista 60 % koki koulutuksen ja opinnot kärsineen siitä, että urheilutavoitteet olivat selvästi koulutustavoitteita korkeammalla. Noin puolet urheilijoista koki, että opinnot ovat kärsineet, koska niitä on siirretty urheilun vuoksi. Noin 40 % negatiivisia kokemuksia omaavista urheilijoista arvioi urheilulla olleen voimakkaita negatiivisia vaikutuksia koulutukseen ja kolmasosa piti urheilua paljolti syyllisenä opintojen keskeytymiseen. (Vuolle 1977, 64–67.) Myös Stråhlmanin (1997) tutkimuksessa urheilijat kokivat yhtäaikaisen urheilun ja opiskelun raskaaksi. Liiallinen opiskelu vaikutti urheilusaavutuksiin negatiivisesti ja aktiivinen urheilu taas heikensi opintomenestystä. Tämän vuoksi urheilijat eivät ottaneet liiaksi opintoja. Myös urheilijan ikä ja huono kiinnostus opintoja kohtaan olivat seikkoja, jotka vaikuttivat vähäiseen opiskeluun. (Stråhlman 1997, 149.)

5.3 Opiskelu koetaan tärkeäksi

Urheilijat kokevat opiskelun kuitenkin tärkeänä asiana urheilun ohella. Kaikilla haastatetuilla urheilijoilla oli motivaatiota opiskella, vaikka ne eivät pystyneet toteuttamaan sitä aivan halutulla tavalla. Moni koki, että opiskelu tasapainottaa urheilua. Pelkkä urheileminen voi välillä käydä liian raskaaksi ja opiskelu sopivissa määrin tasapainottaa tätä. ”Koulupäivän jälkeen on rentouttavaa päästä tekemään jotain muuta, eikä uinti

silloin tunnu rankalta”, toteaa uimari Riikka Majander Keskisuomalaisen haastattelussa. (Suihkonen 2005.) Toisaalta opiskelu turvaa urheilijoiden tulevaisuutta. Urheilu-ura ei yleensä ole kovin pitkäkestoinen verrattuna tavalliseen työelämään. Myös loukkaantuminen voi lopettaa urheilu-uran lyhyeen ja ilman koulutusta työelämään siirtyminen voi olla entistä hankalampaa. Myös maajoukkueemeloja Anne Rikala vastaa samansuuntaisesti Keskisuomalaisen haastattelussa: ”Jos melonta menee mönkään, niin on ainakin tehnyt jotain muuta tulevaisuuden hyväksi.” (Suihkonen 2005.)

Tutkimusaineistossani nousi esille aivan vastaavia kommentteja:

Ei minulla pää kestäisi, jos olisin vain kotona ja kävisin treenaamassa, että kyllä mä kaipaan muutakin. Et mulla ei ole sellaista motivaatiota opiskella, että olisi niin kuin pakko tehdä, teen sen verran että se pysyy hauskana. (Haastateltava E.)

Mä olen kokenut sen niin, että opiskelu on tasapainottanut urheilua, että on ollut välillä jotain muuta ajateltavaa. Samoin on sellainen varmuus, että jos vaikka loukkaantuu tai jostain syystä yhtäkkiä päättääkin urheilun niin on jotain mihin tarttua. (Haastateltava C.)

On halua opiskella, sen huomasi hyvin kun olin loukkaantuneena, niin motivaatio opiskella oli entistä korkeampi. Että jos silloin ei olisi ollut mitään opiskelupaikkaa kun ei päässyt treenaamaan, niin se ei olisi ollut kovin hyvä tilanne. (Haastateltava A.)

Opiskelu on sen takia hyvä, että kun olen ajatellut että ainakin kaksi vuotta vielä urheilen, niin sinä aikana en kumminkaan voi mennä töihin. Että kun opiskelen koko ajan, niin se petaa mulle tulevaisuutta sinne työelämään. (Haastateltava F.)

Motivaatio opiskeluun nähdään siis kahdella tavalla. Toisaalta opiskelu tasapainottaa urheilua ja antaa muuta ajateltavaa harjoitusten ja kilpailujen lomassa, toisaalta taas varmistaa menestymisen uran jälkeen ja antaa turvaa siirryttäessä työelämään. Myös Oksasen (2004, 36.) aineistossa opiskelulla nähtiin olevan urheilua tasapainottava vaikutus, ja urheilu puolestaan lisäsi opiskelumotivaatiota.

5.4 Urheilijat hyviä opiskelijoita

”Huippu-urheilijat ovat erilaisia, mutta hyviä opiskelijoita”, toteaa opintokoordinaattori Merikoski-Silius Keski-suomalaisen haastattelussa (Suihkonen 2005). Tästä myös kertoo se millaisia arvosanoja urheilijat olivat saaneet viimeisten opintovuosien aikana. Kaikki haastatellut urheilijat olivat saaneet tenteistä ja kursseista keskimääräisiä arvosanoja. Vanhan asteikon (1-3) mukaan yleisin arvosana oli 2 ja uuden (1-5) mukaan 3.

Välillä menee ykkösellä läpi ja välillä ei, mutta vielä kun on ollut peruskursseja, eli ei vielä syventäviä, niin aika helpolla on päässyt. Että keskimäärin tulee kakkosia ja joskus jopa kolmosia. (Haastateltava G.)

Pääosin ollut aika hyviä, vanhalla asteikolla ne oli sitä kakkosta ja kaksi plussaa ja siinä ne pyörii, et nyt on ollut kolmosta ja nelosta, jokunen vitonenkin joukkoon eksynyt. (Haastateltava D.)

Hyvät arvosanat tukevat sitä väitettä, että urheilijat ovat motivoituneita opiskelijoita, jos aikaa opinnoille jää. Voidaan ajatella, että kunnianhimoinen harjoittelu ja halu menestyä urheilussa vaikuttavat osaltaan myös opintojen suorittamiseen. Tätä tukee Söyringin (2004, 109) tutkimus opiskelevista huippu-urheilijoista. Urheilijat olivat erittäin tehokkaita ajankäytössä ja päätöksenteossa. Myös sinnikkyys ja sitkeys olivat hyvin havaittavia ominaisuuksia opintoja suorittavilla huippu-urheilijoilla.

Opintomenestys haastattelemillani urheilijoilla näkyi jo lukion keskiarvoissa ja ylioppilaskirjoitusten arvosanoissa. Lukion päättötodistuksen keskiarvot vaihtelivat välillä 8,4–9,6 ja ylioppilaskirjoitusten C:n papereista L:n papereihin.

5.5 Kilpaileminen

Kilpailukausi jakautui lajista riippuen pääsääntöisesti kesälle ja talvelle. Niin sanottujen kesälajien edustajilla oli lisäksi talven aikana joitakin sisällä käytäviä hallikisoja. Kaikissa lajeissa kilpailut sijoittuivat viikonloppuihin. Niin sanotut arvokilpailut, kuten MM- ja EM-kilpailut ovat kuitenkin pidempikestoisia, vaikka urheilija osallistuu kisaan

vain yhtenä päivänä. Arvokisat järjestetään yleensä ulkomailla, joskus myös Suomessa, jolloin kisapaikalle siirtymiseen ja kisapaikkoihin tutustumiseen kuluu enemmän aikaa. Myös valmistautuminen arvokisoihin on tarkempaa ja keskittyneempää kuin esimerkiksi Suomessa käytäviin kansallisiin kisoihin. Suomessa järjestettävät kilpailut ovat monelle urheilijalle valmistautumista arvokisoihin. Usein Suomessa käytyjen kilpailuiden perusteella urheilijat valitaan arvokisoihin, joten kansallisten kisojen arvoa ei tule lainkaan vähätellä. Kilpailukaudella haastateltavien mukaan kilpailuita on noin kerran viikossa ja niin kuin edellä mainitsin, ne sijoittuvat lähinnä viikonlopuille.

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla oli kilpailukauden aikana kilpailuja ulkomailla. Yksi kohdejoukon valinnan kriteerinä olikin, että urheilija on edustanut Suomea kansainvälisissä kisoissa. Kansainvälinen edustus kertoo yleensä sen, että urheilija on korkealla tasolla omassa lajissaan ja panostaa siihen. Toisaalta ulkomailla kilpailu vie enemmän aikaa, jolloin tämä aika on pois jostain muusta, kuten opiskelusta. Tällöin urheilun ja opiskelun yhdistäminen voi olla todella vaikeaa ja saadaan todellista kuvaa siitä, miten urheilija pystyy nämä kaksi asiaa yhdistämään.

Riippuu vähän miten on kisoissa menestynyt, mitä enemmän on tullut menestymistä, sitä enemmän on kisoja ulkomailla. (Haastateltava E.)

Nyt tänä vuonna tulee menemään niin, että noin puolet kilpailuista on ulkomailla ja puolet Suomessa. (Haastateltava H.)

Haastatteluissa ei kuitenkaan noussut esille, että juuri kilpailut suoranaisesti haittaisivat opiskelua. Haastateltavat kokivat urheilun yhtenä kokonaisuutena, joka piti sisällään harjoittelun ja kilpailut. Osalla urheilijoista kilpailuja ei vuoden aikana kertynyt montaa, joten niiden viemä aika opiskelulta tai muusta ajasta oli hyvinkin pieni. Erityisesti kesätyöurheilijoilla päämatkan kilpailuja saattoi kauden aikana olla vain 2-4 kappaletta.

5.6 Akatemioiden tuomat hyödyt

Haastateltavista kahdeksasta urheilijasta kuusi kuului Jyväskylässä toimivaan Keski-Suomen Urheiluakatemiaan. Kaksi muuta urheilijaa olivat kyllä kuulleet

Akatemian toiminnasta ja sen mukanaan tuomista hyödyistä, mutta koska molemmat olivat talvilajien edustajia, ei heidän lajinsa ole Akatemiassa voimakkaasti edustettuina.

En kuulu, mutta periaatteen tiedän. Meidän laji ei kuulu siihen Akatemiaan virallisesti ja ne varmaan ei ajattele hyötyvänsä siitä. (Haastateltava C.)

Jotain siellä oli, punttisalia ja hierontapalveluita, mistä saattaisi olla hyötyä. Mutta jos nyt ei niin hirveästi tarvitse niitä saleja ja juoksumattoja, niin ei siellä mun mielestä niin hirveästi ollut semmoisia mistä olisi ollut hyötyä. En ole kyllä tutustunut siihen niin hyvin. Että ei nekään ole ottanut sieltä yhteyttä että tule meille. (Haastateltava E.)

Totta kai olen kiinnostunut Akatemian toiminnasta, varsinkin yksilölajin urheilijana välillä tuntuu että on ihan yksin, että ei ole ketään auttamassa ja ei ole sellaista turvaverkkoa ympärillä, ainakaan meidän lajissa. Niin aina kaipaisi apua ja ymmärrystä jostain. Ja kyllä siinä on aika paljon tehtävissä opiskelun ja urheilun yhteen nivomisessa. (Haastateltava C.)

Kuusi muuta urheilijaa, jotka kuuluivat Keski-Suomen Urheiluakatemiaan, olivat sitä mieltä, että Akatemian mukanaan tuomat hyödyt ovat hyviä, vaikka suurin osa haasteltavista käytti niitä melko vähän. Tietoutta Akatemian palveluista siis oli, mutta niiden käyttö ainakin osin oli vähäistä. Neljä viidestä urheilijasta nosti esille niin kutsutun Superkortin, jonka avulla urheilijat pääsevät harjoittelemaan urheilupaikoille ilmaiseksi. Itse Superkortti ei kuitenkaan ole ilmainen. Keski-Suomen Urheiluakatemian harjoittelukortit on jaettu kahteen kategoriaan. Superkorttiin ovat oikeutettuja Keski-Suomessa asuvat ja harjoittelevat yli 16-vuotiaat, SM-mitali ja maajoukkue-tason urheilijat. Toiseen vaihtoehtoon eli Urheilijakorttiin ovat oikeutettuja kuten edellä, mutta SM-kisataso (A-luokka) on riittävä. Molemmat kortit, parhailla mahdollisilla eduilla, maksavat 330€/vuosi. Ulkolajien kortti maksaa 165€/vuosi. (Keski-Suomen Urheiluakatemia 2007.)

No konkreettinen hyöty on se harjoittelukortti, et mun ei tarvitse huolehtia siitä, että mä menen mihin tahansa harjoittelemaan, niin mulla on tiedossa se, että mä

saan olla siellä ja saan keskittyä pelkästään vaan siihen treenaamiseen. (Haastateltava G.)

Myös Akatemian muut hyödyt kuten hieronta- ja lääkäripalvelut nousivat haastatteluissa esille. Nämäkään seikat eivät suoranaisesti helpota opiskelun ja urheilun yhdistämistä, kuin siten, että pääsy näihin palveluihin on helppoa ja nopeaa, jolloin aikaa ei tuhraudu jonottamiseen tai epätietoisuuteen.

Onhan siellä näitä yhteyksiä, hierontapalveluita ja lääkäreitten kanssa yhteistyösopimuksia. Pääsee nopeammin joillekin lääkäreille ja olen muuten päässytkin. (Haastateltava F.)

Lääkäriin sieltä on suora yhteys, että pääsee aika nopeasti ja saa halvemmalla, että jos tarvitsee johonkin akuuttiin nopeasti, niin se on hyvä juttu. (Haastateltava B.)

Suoranaisia Akatemian hyötyjä, ajatellen opiskelun ja urheilun yhdistämistä, haastatteluissa nousee esille muutamia. Esimerkiksi opinto-ohjaus ja tentin valvonnat ovat asioita, jotka konkreettisesti helpottavat urheilijan elämää opintojen kannalta. Huomioitavaa on kuitenkin se, että vaikka nämä mahdollisuudet tiedetään, niin niiden käyttö on melko vähäistä ja satunnaista. Monet haastatellut urheilijat kokivat, että opinto-ohjaajasta saatu hyöty ei juuri heidän tilanteessaan ollut tarpeellista.

Siellä on se opintoneuvoja, jonka luona me ollaan kaikki varmaan kerran käyty. Se sit kyseli kaikkia juttuja ja se oli ihan jees, että se varmaan yritti tehdä niille asioille mitä me sanottiin jotain. Mutta mä en koe, että olisin siitä jotain hyötynyt. (Haastateltava B.)

Onhan siellä se opinto-ohjaaja, mutta mä olen ottanut omatoimisesti itse selvää asioista ja koen, ettei mulla ole mitään kysyttävää siltä. Minulle on tuttu paikkakunta, tuttu laitos ja paljon kavereita, etten ole yksin näiden asioiden kanssa, että sinänsä ei ole tarvetta opinto-ohjaajalle. (Haastateltava G.)

Suht rehellisesti voin sanoa, etten ole käyttänyt opintojen suhteen mitään palveluja tai en ole nähnyt hyötyä siitä. Mutta aion kyllä käyttää sitä, että joku sieltä Akatemiasta tulisi valvomaan tenttiä. Viime syksynäkin olin joka ainoan tenttipäivän jossain kisoissa Suomessa tai ulkomailla. (Haastateltava A.)

Minun kohdalla ei ole hirveästi tarvinnut käyttää sitä. Kerran oli tentti, kun en pystynyt vaihtamaan tenttipäivää ja sitten sieltä Akatemialta tuli joku valvomaan sitä tenttiä. Että se on mun kohdalla ollut varmasti sellainen konkreettisin hyöty. (Haastateltava F.)

Haastateltavien mielestä Akatemiasta on kuitenkin ollut enemmän hyötyä, kuin haittaa, vaikka palveluiden käyttö onkin ollut vähäistä. Kuitenkin joitain haittapuolia tai paremminkin kehittämiskohteita haastatteluista nousi esille. Eräs kehittämiskohta haastateltavien mielestä olisi juuri aiemmin mainittu Superkortti, joka joidenkin mielestä on liian kallis. Erinäisiä mielipiteitä nousi esille, koska eri lajien harjoittajat tarvitsevat liikuntapaikkoja vaihtelevasti. Toisille Superkortin kustansi seura, toiset taas joutuivat maksamaan kortin itse. Lajista tai seurasta siis riippui, halusiko se tukea urheilijaa Superkortin kustannuksissa.

Että kun olen kestävyysurheilija, niin ilman kovia pakkasia ja jääkelejä, harjoittelen paljon myös ulkona. Että sillä lailla kustannukset tuntuuvat suurilta, että kun mun ei ihan joka päivä tarvitse käyttää noita halleja ja muita (Haastateltava B.)

En tiedä paljon niiden palvelut maksaa, mutta tiedän, että jossain muissa kaupungeissa on kortit paljon halvempia. (Haastateltava B.)

Oksasen (2004) tutkimuksessa nousi esille urheilijoiden kommentit, joissa harjoitusolosuhteita Jyväskylässä pidettiin erinomaisina ja urheiluakatemia luomia mahdollisuuksia niiden käyttöön arvostettiin. Opiskelujen joustavuuden parantamiseen urheiluakatemia kautta ei kuitenkaan nähty olevan juurikaan merkitystä. (Oksanen 2004, 26.)

5.7 Ohjeita opintoja aloittavalle urheilijalle

Moni haastatteluun osallistunut urheilija nosti esille opintojen suunnittelun tärkeyden. Hyvän opintosuunnitelman tekeminen ennen lukuvuotta helpottaa olennaisesti urheilun ja opiskelun yhdistämistä. Opintojen suunnittelu myös vuosiksi eteenpäin on järkevää, jos urheilijalla on selvät tavoitteet niin urheilussa, kuin opinnoissa. Myös Keski-Suomen Urheiluakatemia apu suunnittelussa otettiin huomioon, vaikka kukaan kyseisistä urheilijoista ei ollutkaan tätä apua käyttänyt.

Kannattaa suunnitella opinnot todella tarkkaan, että missä vaiheessa mitään käy. Ja ottaa selvää Uran palveluista, että millä tavalla ne pystyvät auttamaan. (Haastateltava F.)

Varsinkin jos Akatemia tarjoaa siihen mahdollisuuden, niin tekee yhteistyötä oppilaitoksen ja valmentajien kanssa ja tekee yhdessä jonkinlaisen suunnitelman. Että se auttaa jonkin verran viemään opintoja eteenpäin. (Haastateltava A.)

Toinen usein esiintynyt asia oli se, ettei opintoja kannattanut haalia itselleen liikaa. Muiden, ns. tavallisten opiskelijoiden mukana pysyminen on kova haaste ja saattaa aiheuttaa myöhemmin ongelmia.

Ettei edes yritä opiskella siihen normaaliin tahtiin mitä muut opiskelee tai yliopisto vaatii. Se tietenkin riippuu alasta onnistuuko. (Haastateltava C.)

Ettei epähuomiossa polta kynttilää molemmista päistä. Sen verran pitää tuntea itseään, että jos tuntuu, että on jotain liikaa. Niin sitten jättää jotain hommia tekemättä koulun puolelta. Tai jos on joku sellainen jakso koulussa niin huomioi sen harjoitusohjelmassa. Asioista kannattaa sopia etukäteen. (Haastateltava H.)

Älä ota kaikkia kursseja mitä ne muut ottaa. Mä tein itse sen saman virheen ja ensimmäinen syksy oli aivan kamala. Sitten kun olet käynyt niitä kursseja puoleenväliin, niin huomaat, ettet pystykään käymään niitä, koska olet niin ylikuormittunut. Kuitenkaan et halua jättää kursseja keskenkään koska puolet kurssia jo käyty. (Haastateltava B.)

Eräs haastateltava urheilija kuitenkin muistutti, että muihin opiskelijoihin kannattaa tutustua ja viettää aikaa myös heidän kanssaan.

Tulee ihan passiiviseksi eikä pysy kärryillä mitä koulussa tapahtuu, jos kaverit ovat pelkästään urheilun kautta. Opiskelukavereilta saa tietoa mitä kursseja kannattaa käydä ja niiden kanssa on sitten helpompi mennä luennoille. Että jos kaikki kaverit olisivat vain urheilun kautta, niin hankalaksi saattaisi käydä tämä opiskelu. (Haastateltava G.)

5.8 Urheilijoiden mielipiteet jakautuvat erikoisjärjestelyille

Harva haastatelluista urheilijoista oli miettinyt miten nykyistä järjestelmää opintojen ja urheilun yhdistämisestä voisi kehittää. Muutamassa haastattelussa kävi ilmi, että opintotukeen oikeuttavien opintoviikkomäärien nostaminen alkaa käydä urheilijoille entistä rankemmaksi. (kts. kappale 6.2.) Kuitenkin siitä, että urheilijoiden opintovaatimuksia vähennettäisiin, oltiin eri mieltä.

Toivoisin, että keksittäisiin sellainen järjestelmä opiskeleville urheilijoille, jossa vähän tultaisiin vastaan. Esimerkiksi tultaisiin vastaan tämän opintoviikkomäärä vaatimusten osalta. (Haastateltava C.)

Mun mielestä niitä opintoviikkomääriä voisi pienentää urheilijoille. Ei huippu-urheilija pysty tekemään 30 opintoviikkoa vuodessa. (Haastateltava E.)

Jos urheilijoiden opintoviikkomäärä vaatimuksia pienennettäisiin, niin mun mielestä se aiheuttaisi vain sellaista ylimääräistä närää, joka voisi ruokkia siihen, että oltaisiin entistä laiskempia, vaikka ei välttämättä olisi tarvetta. (Haastateltava G.)

No siitähän tulisi sitten hirveä hässäkkä, että miksi urheilijat pääsee vähemmällä opintoviikkojen suhteen. (Haastateltava H.)

Oksasen (2004, 26) tutkimuksessa urheilijat kokivat olevansa yliopistomaailmassa aivan tavallisia opiskelijoita. Heidän mielestään mitään erikoisjärjestelyjä opintojen suorittamiselle ei ollut tarpeellista tehdä.

6. OPISKELEVAN URHEILIJAN TALOUS

Ammattina urheilu on yleensä hyvin lyhytkestoinen – lajista ja urheilijasta riippuen ammattiura saattaa kestää 5-15 vuotta. Vain harva urheilija pystyy tässä ajassa ansaitsemaan niin paljon, että loppuelämä olisi taloudellisesti turvattu. Siksi onkin tärkeää, että urheilijat urheilu-uran rinnalla kouluttautuvat myös muuhun ammattiin. (Opetusministeriö 2004, 10.)

Urheilijoilla saattaa olla toimeentulo-ongelmia muita opiskelijoita enemmän. Opintotuki ei välttämättä riitä kattamaan kaikkia opiskelusta ja elämisestä aiheutuvia kustannuksia, eikä urheilijoilla ole mahdollisuutta käydä töissä tiiviin harjoittelun ja opiskelun rinnalla. Urheilusta koituvat kustannukset saattavat olla suurempia, kuin mitä urheilujärjestöjen tarjoamat valmennustuet ovat, eikä valmennustukia edes riitä kaikille huipulle pyrkiville. Täysipainoinen valmentautuminen voi venyttää opintoja niin, ettei yleinen opintotuki riitä koko tutkinnon ajaksi. (Opetusministeriö 2004, 10.)

6.1 Huippu-urheilun rahoitus

Huippu-urheilun rahoitus koostuu valtion veikkausvoittovaroista myöntämästä tuesta, lajiliittojen ja keskusjärjestöjen omatoimisesta varainhankinnasta, sekä urheiluseurojen ja urheilijoiden omatoimisesta varainhankinnasta. Valtio, kunnat ja yritykset tukevat välillisesti huippu-urheilua mm. liikuntapaikkarakentamisen ja urheiluopistojärjestelmien kautta. (Heikkala, Puronaho, Sänkiaho & Rusko 1994, 216.) Opetusministeriön myöntämät huippu-urheiluun käytetyt varat ovat vuodesta 1996 vuoteen 2005 nousseet noin 2,2 milj. euroa. (kts. Taulukko 1). Indeksoituna huippu-urheilun tuki on noussut noin 0,7 milj. euroa. Vielä paremman kuvan huippu-urheilun tukemisen kehityssuunnasta antaa huippu-urheilu rahojen osuus koko liikuntabudjetista. Vuosina 1996–2005 osuus on vaihdellut 9,3 % - 11,5 % koko liikuntabudjetista. (Huippu-urheilun Fakta-pankki 2007.)

Taulukko 1. Huippu-urheilun suora valtiontuki

Vuosi	Huippu-urheilurahat (€)	Indeksoitu v.2000=100(€)
1996	7 923 923	8 575 674
1997	7 843 823	8 497 099
1998	8 016 639	8 403 186
1999	8 188 775	8 442 015
2000	8 596 085	8 596 085
2001	9 817 534	8 632 656
2002	9 509 550	9 100 048
2003	9 565 300	8 922 854
2004	9 627 475	8 752 250
2005	10 155 625	9 232 386

(Huippu-urheilun Faktapankki 2007)

6.2 Opintotuen edellytyksenä opinnoissa edistyminen

Opintotuen tarkoituksena on taata opiskelijoiden opiskelun aikaisen toimeentulon rahoitus siltä osin, kun sitä ei ole katsottu vanhempien velvollisuudeksi, tai jos toimeentulo on jollakin muulla tavalla turvattu. Vuonna 2007 opintotuki 18 vuotta täyttäneellä korkeakouluopiskelijalla koostuu opintotuesta (259,01€/kk), asumistuesta (201,60€/kk) ja valtion takaamasta opintolainasta. Opintoraha ja asumislisä ovat valtion rahoittamia avustuksia, jotka ovat veronalaista tuloa. Ne maksetaan opiskelijan tilille kuukausittain. Opiskelija voi myös halutessaan hakea opintolainaa, jos valtio on myöntänyt lainantakuksen. Opiskelija hakee lainaa haluamastaan pankista ja sopii kyseisen pankin kanssa lainan ehdoista. Laina maksetaan pankin varoista ja useimmiten sen takaisinmaksu alkaa opintojen päätyttyä. (Kela 2007 b.)

Opintotukea myönnetään ja maksetaan opiskelijalle, jos hän menestyy opinnoissaan riittävästi. Opintojen edistymistä pidetään riittävänä, jos opiskelijan päätoiminen opiskelu-aika ei tule olennaisesti ylittämään asianomaisia opintoja varten määriteltyä tukiaikaa. Opiskelijalla tulee olla tutkintoonsa liittyviä opintosuorituksia keskimäärin 5,5 opintopistettä tukikuukautta kohden. Opintotukea voidaan kuitenkin myöntää tai tuen

maksamista jatkaa, kun opiskelijalla on hänen suorittamaansa tutkintoon kuuluvia opintosuorituksia vähintään keskimäärin 4,8 opintopistettä tukikuukautta kohden. (Kela 2007 a., Suomen Säädoskokoelma 2004, 3210.) Huomattavaa tässä on se, että uuden tutkintojärjestelmän mukaan opiskelijan on suoritettava enemmän opintoviikkoja kuin vanhan opintojärjestelmän mukaan. Opintoviikoiksi muutettuina, missä muunnin on 1,8, keskimääräinen 5,5 opintopistettä on noin 3 opintoviikkoa ja 4,8 opintopistettä noin 2,7 opintoviikkoa. Tämän perusteella voidaan sanoa, että opintovaatimuksia opintotuen saamiselle on nostettu, joka puolestaan entisestään hankaloittaa yhtäaikaista opiskelua ja urheilua.

6.3 Opintotuki urheilijoiden merkittävä tulonlähde

Opiskeleville urheilijoille opintotuki on merkittävin tulon lähde. Tutkimusten mukaan suurin osa urheilijoista rahoittaa opiskelunsa, elämisensä ja osittain myös urheilun opintotuella. Merkittävää ja joskus jopa välttämätöntä tukea urheilijat saavat vanhemmiltaan ja puolisoiltaan. Joillakin urheilijoilla on lisäksi omia henkilökohtaisia sponsoreita tai kilpailujen kautta saatuja tuloja, joilla opiskelua rahoitetaan. Myös erilaiset stipendit tai apurahat ovat merkittäviä tulonlähteitä, joista merkittävin lienee Urheilijoiden ammatin-edistämissäätiön myöntämät stipendit. Vain muutama prosentti opiskelevista urheilijoista tekee muita töitä opiskelun ja urheilun ohella. (Opetusministeriö 2004, 14.)

Kukaan haastatelluista urheilijoista ei tehnyt töitä urheilun ja opiskelun rinnalla. Joitakin yrityksiä työntekoon oli ollut, mutta ne huomattiin melko pian liian raskaiksi ja liikaa aikaa vieviksi. Urheilijoilla saattoi olla sponsorin järjestämiä promootiotilaisuuksia, mutta ne perustuivat sponsorointisopimukseen eikä niistä sen vuoksi saanut rahallista korvausta. Enemmän urheilijoiden työntekoon keskitytään kappaleessa 7.

No, en ehdi töitä tekemään, että kerran tai kaksi vuodessa saattaa tulla joku lasten leiri missä sitten toimin ohjaajana, et no tämmöisiä viikon mittaisia maksimissaan ollut, kesätöihin ei jää aikaa, et kyllä se kesä on harjoittelun aikaa. (Haastateltava D)

En ole tehnyt, ihan satunnaisia lyhytaikaisia, opettajasijaisuuksia, yhtenä syksynä kokeilen tehdä töitä urheilun ohessa, sellaista osa-aikaista työtä, että sitä ei kestänyt kuin

puolitoista kuukautta ja totesin että ei yksinkertaisesti pysty, energia ei riitä. (Haastateltava C)

Koska yhtäaikainen urheilu, opiskelu ja työnteko on mahdotonta, turvaavat urheilijat opintotukeen. Opintotuella ei kuitenkaan rahoiteta urheilua, vaan tuki kuluu asunnon vuokraan ja ruokaostoksiin.

Opintotuella saa maksettua kämpän vuokran ja sillä saa ruokaa. Tuskin tulisin toimeen ilman opintotukea, kyllä se sen verran hyvä potti on. (Haastateltava H.)

Kaikki haastatellut urheilijat ovat nostaneet opintotukea jossain vaiheessa opiskeluaikana. Poikkeuksia opintotuen nostoon on ollut silloin, kun opinnot eivät ole edenneet riittävästi, tai kun kaikki opintotukikuukaudet on jo käytetty, eikä siksi ole mahdollista niitä enää nostaa.

En saa enää, tämä oli viimeinen kuukausi, koska mä olen opiskellut ammattikorkeassa ja sinä aikana käytin osan opintotuista. Opintolaina tai toimeentuloluukku olisivat seuraavat vaihtoehdot, mutta en ole ajatellut tehdä kumpaakaan. Lainaa ei ole vielä tarvinnut ottaa ja tuntuu ettei tule tarvettakaan semmoiselle. (Haastateltava F.)

Lainaa kahdeksasta haastatellusta urheilijasta oli ottanut kolme. Laina kuitenkin ajateltiin yhdeksi vaihtoehdoksi, jos tuet loppuvat, eikä rahoitus muuhun elämiseen enää riitä.

Käytännössä kun opintotuki loppuu niin mun pitää yrittää saada rahaa sieltä sun täältä, että mä otan täydet lainat mitä mä saan, otan sivuun talteen jonnekin. Kyllähän se on aikamoinen muutos kun se opintotuki loppuu, et oon joutunut miettimään sitä paljon. Sitten pitäisi mennä töihin ja urheilee ja käydä koulua yhtä aikaa niin ei se oikein toimi. (Haastateltava G.)

Vertailukohdaksi opintolainan nostamiseen voidaan ottaa kaikki ne opiskelijat, jotka ovat oikeutettuja opintotukeen. Kansaneläkelaitoksen (Kela 2007c) keväällä 2007 tekemän tilaston mukaan noin 35 % opintotukeen oikeutetuista opiskelijoista on nostanut opintolainaa. Vaikka otoskoko on hyvin pieni, voidaan laskea, että lähes samaan prosenttiosuuteen päästään aineistossani, jossa kahdeksasta urheilijasta kolme oli nostanut

opintolainaa (37,5 %). Keskimääräinen opintovelka, pitäen sisällään kaikki opintovelalliset, oli Kansaneläkelaitoksen mukaan noin 4000€.(Kela 2007c.)

Olympiakomitean tekemän kyselyn ja tutkimuksen perusteella suurimmalla osalla urheilijoista, jotka opiskelevat huippu-urheilun ehdoilla, on vaikeuksia suorittaa vaadittava määrä opintoviikkoja. Etenkin talvilajien urheilijoilla on vaikeuksia saavuttaa minimivaatimukset. On tavallista, että urheilijat joutuvat tinkimään harjoittelustaan saadakseen opintoviikkoja, vaikka lähtökohtana pitäisi olla urheilun ja opiskelun joustava yhteensovittaminen. (Opetusministeriö 2004, 14.) Vaadittu opintoviikkomäärä on siis yhteydessä opintotuen saamiseen, ei niinkään siihen, että opintovuosia vain kertyy enemmän. Urheilijat kokevat, että opintotuen määrä on niin merkittävä, että opintoja pyritään viemään eteenpäin vaaditulla tasolla. Niin kuin jo edellä mainitsin, suurin osa opintotuesta kuluu asumiseen ja ruokaostoksiin, joten opintotuen merkitys urheilijalle on välillinen. Opintotukea ei siis suoraan käytetä urheiluun vaan asioihin, joita ilman urheilija ei voi elää, eli asuntoon ja ruokaan. Toisaalta ilman edellä mainittuja kukaan mukaan opiskelija ei voi elää. Myös itse lukeudun siihen joukkoon opiskelijoista, joille opintotuki on merkittävin tulonlähde. Myös itselläni suurin osa opintotuesta kuluu asumiseen ja ruokaan.

Haastatteluissa kysyin urheilijoilta osaisivatko he arvioida vuosibudjettiaan. Kysymys osoittautui melko vaikeaksi ja vastaukset ja budjetin suuruus vaihtelivat suuresti. Osa laski budjettiin vain urheilun kautta saadut tuet ja avustukset, osa laski mukaan myös opintotuen, mikä keskimäärin vuodessa on 3500 euroa. Keskimääräinen urheilijoiden budjetti oli noin 10 000 euroa johon voidaan laskea mukaan opintotuki. Toisaalta pienin arvioitu budjetti jäi reilusti tämän alle ja suurin oli 20 000–30 000 euroa. Mielestäni mikään tämän tutkimuksen urheilijoiden lajeista ei lukeudu kalliimpien lajien joukkoon, jos ajatellaan varusteisiin kuluvia summia. Onkin selvää, että suurimmat kulut urheilijoilla menevät leirityksiin, niin kotimaassa ja ulkomailla, sekä kilpailumatkoihin lähinnä ulkomaille.

Kun on ulkomailla sen 150 päivää vuodesta, ei se halpaa ole. (Haastateltava D.)

Huippu-urheilijoiden henkilökohtaiset budjetit vaihtelevat huomattavasti mm. lajista ja urheilijan tasosta riippuen. Esimerkiksi hiihdossa liiton valmennuksen alainen Olympia-

ryhmän hiihtäjän budjetti saattaa olla nelinkertainen nuorten MM-ryhmän hiihtäjään verrattuna. Suurimmat kulut aiheutuvat varusteiden hankinnasta, huollosta, valmentajien palkoista, leirityksistä ja kansainvälisestä kilpailutoiminnasta. Näihin menoihin urheilija saa rahaa Suomen Olympiakomitealta ja Suomen Hiihtoliitolta. Leiritysten kustannusten kattamisessa hiihtäjät käyttävät Olympiakomitealta saatuja stipendirahoja niin kauan kuin ne riittävät, loput kustannuksista katetaan omalla varainhankinnalla saaduista rahoista. (Heikkala, Puronaho, Sänkiaho & Rusko 1994, 222–224.)

6.4 Urheilijoiden opintotukikuukaudet loppuvat kesken

On selvää että urheilijat opiskelevat normaalia hitaammassa tahdissa. Yliopistotutkintojen suorittamiseen opintotukikuukaudet eivät välttämättä riitä. Olympiakomitean tekemän tutkimuksen mukaan yli puolet kyselyyn vastanneista yliopisto-opiskelijoista ilmoitti, että opintotukikuukaudet eivät tule riittämään. Vaikka urheilija suorittaisi minimimäärän (2,7 ov/kk) opintoviikkoja, eivät opintotukikuukaudet riitä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Osa urheilijoista säästää opintotukikuukausiaan käytettäväksi vasta, kun täysipainoinen opiskelu on mahdollista, mutta suurin osa joutuu taloudellisista syistä hakemaan opintotukea tietäen, että opintotukikuukaudet tulevat loppumaan ennen tutkintoon valmistumista. (Opetusministeriö 2004, 15.)

Opintotukea olen nostanut koko vuodelta kun olen opiskellut kesälläkin, ja se vuosi kun sain urheilija-apurahaa, niin en nostanut ollenkaan opintotukea ja nyt mulla on tuet loppu, että mä olen yhtä kuukautta roikottanut ja nostanut pelkkää asumislisää viimeisen vuoden ajan. Että pitäisi valmistua, et saisi jostain tukea. (Haastateltava C)

9 kuukaudelta mä ole ottanut opintotukea koko tämän kolme aikaisempaa vuotta, ja olen saanut juuri ne opintoviikkomäärät mitä vaaditaan (Haastateltava A)

Alkuvuonna en nostanut ollenkaan opintotukea, että mä olen viimeiset 2 tai 2, 5 vuotta opiskellut niin et se riittää siihen tukeen, välillä on sit kesällä joutunut tekemään muutamaman opintoviikon, et ei ne ainakaan vielä ole perinyt sitä takasin. (Haastateltava D)

Opiskelijoilla on mahdollisuus anoa opintotukiajan pidennystä. Erikseen mainittujen laajojen tutkintojen lisäksi pidennystä voi hakea myös erityisen painaviin seikkoihin

vedoten. Pidennyksen myöntämisen kriteerit ovat erittäin tiukat, eikä hakemusta edes käsitellä, jos opintoja ei ole mahdollista suorittaa yhden lukuvuoden aikana. (Opetusministeriö 2004, 15). Opiskelun ja urheilun yhdistävillä urheilijoilla olisi varmasti usein tarvetta opintotukiajan pidennykseen ja voidaan todeta, että opintotukiajan pidennys huippu-urheilijoiden kohdalla olisi tarpeen. Toisaalta, viitaten kappaleeseen 4.8, osa haastatelluista urheilijoista oli sitä mieltä, ettei erikoisjärjestelyjä tarvita. Niiden myöntäminen voisi johtaa keskusteluun siitä, kenelle näitä erikoisjärjestelyjä tulisi myöntää ja millä ehdoin.

6.5 Urheilija huippu-urheilun tukijärjestelmissä

Suomalaisessa huippu-urheilujärjestelmässä lahjakkaat nuoret urheilijat hankkivat perustaitonsa ja kehittyvät urheiluseurojen harjoituksissa kotipaikkakunnillaan, tai sen lähikunnissa. Lahjakkaiden nuorten urheilijoiden ensimmäinen virallinen tukimuoto on toisen asteen urheilupainotteinen koulutus lukioissa tai ammatillisissa oppilaitoksissa. Näihin tukimuotoihin pääseminen yleensä edellyttää, että urheilija on aikaisemmin osallistunut lajiliittojen järjestämiin valtakunnallisiin tai alueellisiin valmennustoimintoihin. (Suomen Olympiakomitea 2004, 10.)

Olympiakomitea ja opetusministeriö ovat lisänneet jonkin verran lahjakkaiden 17–24-vuotiaiden yksilölajien urheilijoiden tukitoimia 90-luvun lopulla. Vaikein vaihe urheilijan uralla on siirtyminen nuorten sarjojen menestyksestä aikuisurheilun kansainväliselle tasolle. Tämä siirtymä kestää 3 – 8 vuotta. Vaikeudet syntyvät taloudellisten resurssien puutteesta, sekä kasvavien valmennuksellisten ja koulutuksellisten vaatimusten yhteensovittamisesta. Akateemista loppututkintoa tavoittelee jopa 75 % yksilölajien urheilijoista. Vuonna 2001 olympiakomitea perusti urheilijoiden koulutusasioihin keskittyvän opinto-ohjaajan toimen. (Suomen Olympiakomitea 2004, 10.)

Taloudellisella puolella merkittävimmät kehitystoimenpiteet 90-luvulla ovat olleet valtion urheilija-apurahajärjestelmän perustaminen, urheilijoiden sosiaaliturvajärjestelmän kehittäminen, valmennus- ja urheilijarahastojärjestelmän uudistaminen sekä huippu-urheilijan tunnustuspalkinto- ja eläketurvajärjestelmän kehittäminen. (Suomen Olympiakomitea 2004, 10.)

Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiö (URA) perustettiin 6.10.1972 presidentti Urho Kekkosen aloitteesta. Ammatinedistämissäätiön tarkoituksena on edistää urheilijoiden ammatinvalinnan ja ammattiin valmistautumisen hyväksi tehtävää työtä ja pyrkiä turvaamaan jo uransa lopettaneiden urheilijoiden ammattipätevyys. URA toteuttaa tarkoitustaan jakamalla apurahoja menestyneille aktiiviurheilijoille, joiden valmentautuminen ja kilpailumatkat vaikeuttavat opiskelua ja toimeentulomahdollisuuksia. Säätiö jakaa apurahoja myös uransa lopettaneille, joiden ammattiin valmistautuminen on siirtynyt urheilun takia. (Opetusministeriö 2004, 21.)

Opetusministeriö on vuodesta 1973 lähtien myöntänyt valtionavustusta Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiölle apurahojen myöntämiseksi urheilijoille. Valtionavustusten määrä on vaihdellut vuosittain 41 500 eurosta 170 000 euroon. Apurahan saajia on ollut vuosittain 70–130, vuosina 1993–2003 kaikkiaan 3300. Hakemuksia apurahan saamiseksi säätiö on vastaanottanut 8800. (Opetusministeriö 2004, 21.)

Opiskeluapuraha voidaan myöntää urheilijoille, jotka opiskelevat korkeakoulussa tai ammatillisessa oppilaitoksessa ja samalla valmentautuvat aktiivisesti asianomaisen lajiliiton tai vastaavan liikuntajärjestön alaisuudessa. Yhtenä apurahan saamisen vaatimuksena on, että urheilijan tavoitteena on kansainvälinen kilpailumenestys. Apuraha ei kuitenkaan ole tarkoitettu urheilijoille, jotka saavat pääasiallisen elantonsa urheilemalla, tai jos he saavat opetusministeriön myöntämän valmennus- ja harjoitteluapurahan. (Opetusministeriö 2004, 21.)

Apurahan saamisen ehtona on aktiiviurheilijoilla vähintään 15 opintoviikon suorittaminen lukuvuoden aikana. Urheilu-uransa jo lopettaneiden päätoimisten opiskelijoiden pitää suorittaa minimissään 27 opintoviikkoa. Koulutusaste vaikuttaa apurahan suuruuteen. Korkea-asteen tutkintoa suorittavien apuraha on tällä hetkellä 1600 euroa vuodessa ja he voivat saada sen kolme kertaa. Ammatillista perustutkintoa suorittavat voivat saada 1300 euroa ja heille se voidaan myöntää maksimissaan kaksi kertaa. (Opetusministeriö 2004, 21–22.)

Taulukko2. Yhteenveto urheilijoiden Ammatinedistämissäätiön apurahoista 1999–2003.

Vuosi	Hakijat	Saajat	Lajit	Määräraha yht. (€)
1999	245	81	30	114 535
2000	242	80	30	118 908
2001	221	81	29	102 931
2002	301	69	31	101 000
2003	219	66	23	102 800

(Opetusministeriö 2004, 21.)

Kaikki haastatellut urheilijat saivat tukea edustamaltaan seuralta. Lähinnä seuran tuki liittyi leirityksien maksamiseen, sekä kilpailumatkojen maksamiseen ulkomaille. Kaksi urheilijaa ilmoitti, ettei saanut tukea lainkaan lajiliitoilta tai valtiolta erilaisten stipendien muodossa. Kuusi muuta kertoi saavansa tukea, lähinnä Olympiakomitealta. Suurin osa näistä tuista kului leirityksien ja kilpailumatkakulujen kattamiseen. Kaksi urheilijaa sai lisäksi Ammatinedistämissäätiöltä apurahaa. Yksi urheilijoista oli kyseistä apurahaa hakenut, mutta ainakaan vielä sitä ei ollut saanut. Voidaan siis sanoa, että apurahat jakautuvat urheilijoiden kesken melko epätasaisesti. Vaikka kaikki haastatelluista urheilijoista olivat menestyneet jossain määrin kansainvälisellä tasolla, ei se välttämättä taannut sitä, että apurahojen saaminen oli turvattu. Syitä tähän voi olla edelleen riittämätön menestys tai lajien epätasa-arvoinen arvostus. Ammatinedistämissäätiön myöntämää apurahaa pidän hyvänä juuri sen vuoksi, että urheilija voi saada sitä myös urheilu-uransa jälkeen, jos opinnot ovat siirtyneet urheilun takia. Tällä voitaisiin paikata se aukko uransa lopettaneiden urheilijoiden taloudessa, jotka ovat ehtineet kuluttamaan uralaan kaikki opintotukikuukaudet. Opintotukikuukausia ei kannatta hyödyntää urheilu-uran aikana, jos opintojen eteenpäin vieminen on vaikeaa. Ammatinedistämissäätiön apuraha voisi olla korvaava tulonlähde opintotuella. Tämä kuitenkin tarkoittaa sitä, että apurahaa tulisi nostaa ja sen saajien määrää kasvattaa reilusti, jotta kaikki opiskelevat urheilijat pääsisivät tuen piiriin.

6.6 Kilpailu- ja sponsoritulot

Erilaiset palkintorahat ja bonukset muodostavat merkittävän osan menestyneiden yksilöurheilijoiden kokonaistaloudesta. Menestyksen myötä nämä tulot yleensä kasvavat, mutta eri lajien välillä saattaa olla merkittäviä eroja. Yksittäisen urheilijan sponsori- ja muut yhteistyösopimukset voivat olla jopa satoja tuhansia euroja. On myös urheilijoita, jotka valmentautuvat kokonaan ilman ulkopuolisia sponsoreita. Keskimäärin sponsori-sopimusten arvo sijoittuu 3000 - 10 000 euron välille vuodessa. (Opetusministeriö 2004, 28.)

Viisi haastatelluista urheilijoista ilmoitti, että heillä on henkilökohtaisia sponsoreita. Joillakin sponsorointi liittyi vain välineisiin. Eli tällöin urheilija ei saa rahallista korvausta, vaan esimerkiksi urheiluvälineitä, joilla hänen täytyy kilpailla ja näin markkinoida kyseistä tuotetta. Osalla urheilijoista sponsoreita oli niin paljon tai ne olivat niin merkittäviä, että rahallinen hyöty oli jo huomattava. Sponsoroinnin kautta saaduista rahoista ja eduista haastatellut urheilijat olivat hyvin vaitonaisia. Synä voi olla niiden vaikea mittaavuus rahassa, tai yksinkertaisesti se, ettei urheilija halunnut ilmoittaa summia haastattelijan käyttöön ja muihin urheilijoihin verrattavaksi. Myöskään kilpailuista saatujen mahdollisten palkintorahojen suuruutta ei haluttu ilmoittaa.

Jos urheilija saavuttaa urheilun kautta merkittäviä tuloja, hän voi sijoittaa niitä kahteen erilliseen rahastoon: valmennusrahastoon ja urheilijarahastoon. Urheilutuloiksi laskeaan urheilukilpailuista saadut rahapalkinnot ja muut kilpailemisesta saadut ja niihin rinnastettavat tulot, sekä urheilemiseen liittyvät mainossopimukset, tai muut yhteistyösopimuksista saadut tulot, jos sopijaosapuolina ovat urheilija, lajiliitto ja yhteistyötaho yhdessä. (Opetusministeriö 2004, 28; Tuloverolaki 116 §.) Rahastoitavaa urheilutuloa eivät lainsäädännön mukaan ole, esimerkiksi ulkomaiset palkinto- ja sponsoritulot, kak-sikantasopimuksen mukaiset sponsoritulot, eivätkä seurojen, liittojen tai Olympiakomitean valmennustuet. Myöskään ohjaamisesta ja opettamisesta saadut tulot tai mainoskuvauksista saadut esiintymispalkkiot eivät ole rahastoitavia tuloja. (Opetusministeriö 2004, 28.)

Valmennusrahastoja voivat käyttää kaikki ne urheilijat, joiden urheilutulo ylittää 800 euroa vuodessa. Valmennusrahastosta varoja voi nostaa valmentautumiseen kulutosittei-

ta vastaan urheilu-uran aikana. Urheilijarahastot on tarkoitettu käytettäväksi vasta urheilu-uran jälkeen. (Opetusministeriö 2004, 28.) Voidaankin ajatella, että urheilijarahastot ovat urheilijan eläkerahastoa, joka odottaa nostajaansa hyvin suoritettun uran jälkeen. Toinen seikka mikä kannustaa urheilijoita sijoittamaan rahastoihin on verotus. Kaikki urheilijan saamat palkintorahat, starttirahat ja sponsoritulot ovat veronalaista tuloa, jotka rahastoihin sijoitettuna välttävät kovimman verotuksen. Aineistoni myötä ei käynyt ilmi, että haastattelemi urheilijat olisivat sijoittaneet palkintorahojaan erilaisiin rahastoihin. Syynä tähän voi olla se, etteivät urheilijat ole saavuttaneet niin suuria palkintorahoja, että olisivat halunneet sijoittaa niitä rahastoihin. Toinen syy voi olla se, etteivät urheilijat edelleenkään halunneet ilmoittaa palkintorahojen suuruutta haastattelijan käyttöön.

7. OPISKELEVAN URHEILIJAN TYÖNÄKYMÄT JA SIIRTYMINEN TYÖELÄMÄÄN

Huippu-urheilija haluaa elää hyvää elämää ja tehdä mielekästä työtä myös urheilu-uran jälkeenkin. Paras keino saavuttaa tämä haave on hankkia itselleen koulutus ja opiskelupaikka, jossa opiskella urheilu-uran jälkeen. (Söyring 2004, 49.)

Urheilu-ura voi loppua yllättäen aiottua aiemmin esimerkiksi loukkaantumisen takia. Tällöin ennalta suunniteltu siviiliammattiin valmistautuminen nousee korkeaan arvoon. Opiskelupaikan hankkiminen on niin henkisesti, kuin taloudellisestikin erittäin tärkeää. (Söyring 2004, 49.)

Yhtäaikainen, huipulla urheileminen ja työssäkäynti, on nykypäivänä lähes mahdotonta. Vielä kaksikymmentä vuotta sitten tämä ehkä oli mahdollista, mutta nykyisin ammattilaisurheilu on niin vaativaa, että työpaikalta tai harjoituksista poissaolo ei ole mahdollista. (Söyring 2004, 49.)

Jo urheilu-uran aikana urheilija pystyy hankkimaan itselleen sellaisia taitoja ja monipuolisia kokemuksia, joita arvostetaan työelämässä. Sosiaaliset taidot, ryhmässä toimimisen kyky, määrätietoisuus ja paineen alla toimiminen ovat taitoja, joista on etua työmarkkinoilla. Opiskelu ja kouluttautuminen auttavat hyödyntämään urheilu-uran aikana hankittuja kontakteja ja kokemuksia. (Söyring 2004, 49.) Edellistä tukee Patrikssonin (1995, 25) tutkimus jo uransa lopettaneista urheilijoista. Hänen mukaansa huippu-urheilijat saavuttavat työelämässä keskimäärin korkeampia asemia verrattuna muuhun väestöön.

7.1 Huippu-urheilusta työelämään

Huippu-urheilu vaatii pitkäkestoisen, jopa vuosikymmenen mittaisen henkilökohtaisen panostuksen. Suurelta osalta urheilijoista puuttuu koulutus tai se on vanhentunut, mutta useimmiten ongelmana on urheilun ulkopuolisen työkokemuksen puute. Urheilijoilla ei ole myöskään kokemusta työnhausta, ja työmarkkinoiden näkökulmasta he ovat ensim-

mäisen vakituisen työpaikan hakijoiksi usein varsin iäkkäitä. Joskus kilpailu-urheilun jättämä aukko on liian suuri täytettäväksi ilman asiantuntijoiden apua.

Suomen Olympiakomitea ja Adecco Finland Oy ovat käynnistäneet yhteisen projektin, jonka tarkoituksena on tukea huippu-urheilijoita ja valmentajia urasuunnittelussa ja auttaa pääsemään mukaan työelämään urheilu-uran jälkeen. Mukana on noin sata urheilijaa eri lajeista, joita tuetaan niin neuvoin kuin rahallisesti. Rahallisen tuen takana toimii Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö, joka jakaa avustuksia huippu-urheilijoille, jotka opiskelevat korkeakouluissa tai ammatillisissa oppilaitoksissa ja jotka edelleen urheilevat huipputasolla. Avustuksen voi saada, vaikka urheilu-ura olisikin jo päättynyt. Avustusta ei kuitenkaan voi saada, jos urheilija ansaitsee elantonsa urheilemalla tai saa opetusministeriöltä harjoittelu- ja valmennustukea. (Suomen Olympiakomitea 2007 b.)

7.2 Työkokemuksen saamisen mahdottomuus

Huipulla olevan urheilijan on lähes mahdoton kartuttaa työkokemusta samalla kuin urheilee. Varsinkaan silloin, jos urheilija pyrkii samaan aikaan etenemään opinnoissaan. Opinnot usein ohjaavat työntekoon ja moni opiskelija toivoo saavansa omaa koulutusta vastaavaa työtä jo kesätöiden muodossa. Työkokemus ja ennen kaikkea koulutusta vastaava työkokemus edesauttavat työnsaannissa, kun vakituista työpaikkaa pyritään löytämään. Joillakin aloilla työkokemusta arvostetaan enemmän kuin muissa ja se näkyi haastateltujen kommentteissa.

En ole pystynyt tekemään mitään kesätöitä. Kun olen kesäkauden urheilija, niin se tappaa sen herkkyyden ihan täysin jos kesällä menee töihin. (Haastateltava B.)

Työkokemusta ei kerry yhtään, kun ei tosiaan ehdi edes kesätöitä tekemään. On pakko käyttää treenaamiseen sekin aika. Varsinkin jos vielä silloin urheilen kun valmistun opinnoissa, niin se on ihan nollassa. (Haastateltava A.)

Urheilun kautta kumminkin saa niin paljon eri kontakteja joka puolelle ja sitten on jonkin näköistä kokemusta, niin kuin työkokemus ammattiurheilijan uralta. Että siihen mä luotan kun työpaikkaa hakee. (Haastateltava A.)

Töitä varmasti riittää, on kuitenkin sellainen ammatti. Että jos tässä nyt parin vuoden sisään valmistuu, niin siinä alkaa olla sellaisia vuosia, milloin olisi tarkoitus olla aivan tuolla oman lajin kärjessä. Niin olen ajatellut, etten välttämättä hae heti valmistumisen jälkeen töitä, vaan olisin täysipainoinen urheilija. (Haastateltava H.)

Moni haastatelluista urheilijoista ei ollut liiemmin ajatellut työelämään siirtymistä. Kaikki kuitenkin tiedostivat sen, että työelämään siirtyminen koko ajan lähestyy.

En ole hirveän pitkälle ajatellut työelämää vielä, että urheilen ensin ja katson sitten mikä on tilanne. Mulla ei ole mitään tavoiteaikaa että milloin pitäisi valmistua, että vaikuttaa paljon se että miten kauan jatkan urheilua. (Haastateltava E.)

Vähän paniikinomaisesti odottelen, että töitä pitäisi alkaa etsimään. Tulevina vuosina toivoisi, että pääsisi johonkin osa-aikaisiin hommiin, että voisi vielä tehdä kahta treeniä päivässä. (Haastateltava B.)

Urheilijoiden mielestä samanaikainen työnteko ja urheileminen oli lähes mahdotonta. Suurin este sille oli ajanpuute ja se, että kaikki ylimääräinen nähtiin haitaksi urheilulle, lähinnä palautumista ja lepoa ajatellen. Samanlaisia tuloksia ilmeni myös Oksasen (2004) tutkimuksessa. Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneista urheilijoista kertoivat ajanpuutteen olevan isoin syy siihen, miksi töitä ei ehtinyt tekemään. Urheilun estävä loukkaantuminen tai opiskeluiden sellainen vaihe, missä osa-aikainen työskentely oli mahdollista, olivat tilaisuuksia kartuttaa työkokemusta. Osa urheilijoista oli näinä aikoina sitä hyödyntänytkin. (Oksanen 2004, 44.) Urheilijat, jotka tulevat valmistumaan suoraan ammattiin, kokivat, että työelämään siirtyminen ja työnsaaminen eivät tule olemaan ongelmia. Esimerkiksi opettajiksi opiskelevat eivät kokeneet työkokemuksen puuttumista ongelmaksi. Toisilla aloilla, etenkin taloustieteissä, työkokemuksen puuttuminen voi heikentää työn saamista. Mainitsemisen arvoista kuitenkin on se, että urheilun kautta voi saada yhteyksiä ja tunnettavuutta, joka voi auttaa työn haussa. Omasta mielestäni kaikenlainen urheilu Suomessa on arvostettua ja urheilijat nähdäänkin ahkerina ja kunnianhimoisina myös työelämässä. Mielestäni on hyvin suotavaa, että urheilijat tuovat esimerkiksi työhaastatteluissa ja CV:ssä rohkeasti esille saavutuksen myös urheilussa. Etenkin jos työkokemus muuten on vähäistä.

8. POHDINTA

Perustin työni teoreettiseksi pohjaksi tutkimuksen alussa esitellyn urheilun totalisaation. Tämän teorian mukaan huipulla, harjoittelu ja kilpaileminen, on niin totaalista, että aikaa opiskelulle tai työhön jää hyvin vähän. Oman esiymmärrykseni kautta epäilen kyseistä teoriaa. Onko todella niin, että huipulla urheillessa kaiken muun voi unohtaa, jos aikoo edelleen saavuttaa urheilussa parhaan mahdollisen? Haastatteluista saatujen tietojen avulla voin todeta, että mahdollisuuksia kahden vaativan ja aikaa vievän asian yhdistämiseen kuitenkin on. Helppoa se ei välttämättä ole, eikä se välttämättä onnistu kaikilta. Urheilun ja opiskelun yhdistämisen mahdollisuuteen vaikuttaa hyvin moni asia. Ensimmäinen vaikuttava tekijä on urheilija itse. Urheilija tekee päätöksen siitä, mihin ja kuinka tehokkaasti haluaa saavuttaa jotakin. Omien rajojen ja omien vahvuuksien tunteminen on asia, joka edesauttaa sovittamaan urheilun ja opiskelun toisiinsa. Asioista selvää ottaminen ja suunnittelu ovat seikkoja, joita ilman yhteensovittaminen on vaikeaa.

Toinen haastatteluissa esille noussut seikka on oppilaitos, tai tässä yhteydessä paremmin yliopisto, tiedekunta ja pääaine. Opinnot, joissa on paljon läsnäolopakollisia kursseja vaikeuttavat opintojen viemistä eteenpäin halutussa tahdissa. Lähes väistämättä urheilijoille tulee tilanteita, että kahdessa eri paikassa tulisi olla samaan aikaan, jolloin on tehtävä valinta. Useimmiten valinta tehdään urheilun hyväksi, jolloin jokin kurssi saattaa jäädä roikkumaan, ellei hyvän suunnittelun ansiosta pysty sitä suorittamaan jonaikin muuna sopivampana ajankohtana. Myös kurssien vetäjien ja opettajien asenteet huippu-urheilua kohtaan voivat vaikuttaa siihen, miten joustavia he ovat ja miten sallivat urheilijoille korvaavuuksia. Kaikilla haastatteluuni osallistuneilla urheilijoilla urheilu meni opintojen edelle. Monella oli pyrkimyksenä harjoitella suunnitellussa ja huipulle johtavassa tahdissa ja opiskella sen mukaan ja niitä määriä mitä se käytännöllisesti oli mahdollista. Niin kuin jo edellä mainitsin, tämä pyrkimys onnistui joillakin toisia paremmin.

Kolmas vaikuttava tekijä on urheilijan harjoittama laji. On selvää, että ns. talvilajien edustajilla on vaikeampaa yhdistää opiskelu urheiluun, sillä tiukin ja intensiivisin kausi kilpailuissa sijoittuu kevääseen, jolloin myös opiskeluissa on kiireisintä. Vaikkei kilpai-

luita jatkuvasti olisikaan, on mielestäni selvää, että keskittyminen tuleviin kilpailuihin on tärkeää ja muu, kilpailun ulkopuolinen stressi, voi häiritä sitä.

Urheilu ja samanaikainen opiskelu kuitenkin mielletään hyväksi asiaksi. Molemmat tavallaan tukevat toisiaan ja antavat vuorotellen jotain muuta ajateltavaa. Myös tulevaisuuteen osataan nähdä, sillä selvää on, että ura urheilussa joskus päättyy, mutta muu elämä jatkuu. Laine (1997) kysyikin jo pro gradu -tutkielmansa otsikossa: ”Ura loppuu - loppuuko elämä?”. Vain harva huippu-urheilijoista pystyy urheilu-uransa aikana saavuttamaan sellaista menestystä ja taloudellista pääomaa, joka kantaisi elämän loppuun asti. Mielestäni on erittäin tärkeää, että urheilija osaa ajatella urheilu-uran jälkeistä elämäänsä. Tähän liittyy olennaisena opiskelupaikan hankkiminen jo urheilu-uran aikana. Vaikka opinnot eivät etenisikään urheilu-uran aikana, on tärkeää että urheilu-uran jälkeenkkin on jotain mihin tukeutua, jos ura yhtäkkiä loppuu.

Kaikki haastattelemani urheilijat olivat hankkineet itselleen opiskelupaikan, vaikka urheilu-uralla menestyminen oli kaikille ensisijainen tavoite. Kaikki aineistoni urheilijat olivat rohkeasti lähteneet yrittämään opiskelun ja urheilun yhdistämistä, osa paremmalla, osa huonommalla menestyksellä. Kaikista haastatteluista jäi kuitenkin sellainen kuva, että urheilijat olivat melko tyytyväisiä siihen, mitä valintoja olivat tehneet ja missä tilanteessa olivat. Tämä johtunee siitä, että kaikki olivat menestyneet omassa lajissaan, joka oli ensisijainen tarkoitus, sekä saavuttaneet opiskelupaikan ja jopa kyenneet viemään opintojaan eteenpäin. Niin kuin jo edellä mainitsin, opiskelupaikan saaminen turvaa tulevaisuutta ja parantaa työpaikan saamista ja työssä menestymistä, vaikka urheilu-ura päättyy. Tältä osin kaikilla aineistoni urheilijoista asiat olivat hyvällä mallilla.

Toiseen tutkimusongelmaani, onko urheilijoille tarvetta järjestää erikoisjärjestelyitä, on vaikea vastata. Urheilijat itsekään eivät olleet aivan varmoja, onko erikoisjärjestelyille tarvetta. Mitä nämä erikoisjärjestelyt olisivat, on vielä vaikeampi kysymys. Joitakin järjestelyitä on jo tehty, esimerkiksi urheiluakatemioiden perustamisen myötä. Työn alussa esitellyt akatemit eivät kuitenkaan suoraan takaa sitä, että urheilun ja opiskelun yhdistäminen olisi helppoa. Eikä se mielestäni olekaan niiden tarkoitus. Akatemioiden tehtäviin mielestäni kuuluu järjestää urheilijoille hyvät harjoittelumahdollisuudet läheltä opiskelupaikkoja, sekä mahdollisuuksien mukaan auttaa opintosuunnittelussa ja opinto-

jen joustavassa yhteensovittamisessa. Jälkimmäisissä myös itse urheilija on suuressa vastuussa, olemalla aktiivinen ja tietoinen opintojen suorittamisesta.

Erikoisjärjestelyiksi akatemioita en vielä kutsuisi. Harjoittelupaikkojen käyttöoikeudet ja opintoneuvojan käyttö opintoja suunnitellessa ovat huomattavia apuja, jotka helpottavat urheilun ja opiskelun yhdistämistä. Näitä apuja urheilijoiden tulisi mielestäni käyttää ja niitä tulisi kehittää yhä paremmiksi. Valitettavasti esimerkiksi opintoneuvojan käyttö oman aineistoni urheilijoilla oli melko vähäistä, ja urheilijoiden tietoisuus akatemian tuomista avuista oli mielestäni puutteellista. Opintotukiajan pidennys tai opintotukeen tarvittavien opintopisteiden helpotus voisivat olla urheilijoille suunnattuja opiskelua auttavia erikoisjärjestelyjä. Nämä siksi, koska monelle urheilijalle opintotuki on edelleen melko merkittävä tulonlähde (Opetusministeriö 2004, 14). Opintotukeen vaadittavien opintopisteiden helpotuksella vältettäisiin se, etteivät urheilijat tekisi opintojaan vain sen takia, että opintotuki on saatava taloudellisen tilanteen kohentamiseksi. Koska opintojen on edistytävä ja tietty opintopistemäärä saavutettava opintotuen saamiseksi, on melko selvää, että kiire ja stressi opiskeluissa vaikuttavat urheilun harjoittamiseen ja kilpailuissa menestymiseen. Mielestäni on tärkeää, että opintotukikuukausia olisi vielä käytössä silloin, kun niitä oikeasti tarvitaan, urheilu-uran jälkeen, jolloin täysipäiväiselle opiskelulle on aikaa. Samasta syystä myöskään opintolaina ei mielestäni ole hyvä vaihtoehto rahoittaa sekä opiskelua että urheilua. Mahdolliset urheilijoille suunnatut erikoisjärjestelyt tulevat varmasti herättämään kysymyksiä siitä, ketkä kaikki ovat oikeutettuja erikoisjärjestelyihin. Urheilijoiden suhtautuminen erikoisjärjestelyihin voi tämän takia olla varautuvaa, sillä eriarvoisuus muihin ns. tavallisiin opiskelijoihin voi aiheuttaa ongelmia.

Koska opintotuen merkitys opiskeleville urheilijoille on suuri, voidaan kysyä onko urheilu- ja lajiliittojen tuet riittäviä. Huippu-urheiluun panostetut rahat ovat jonkin verran nousseet, mutta pitää myös muistaa, että vaatimustasot huipulla ovat nousseet. On selvää, että jos huipulle halutaan päästä ja siellä pysyä, vaatii se myös ammattimaista valmennusta ja hyvät harjoitteluolosuhteet. Useimmiten korkeakouluopintoja tekevät urheilijat ovat juuri siinä vaiheessa urheilu-uraansa, että juniorisarjoista siirrytään aikuis-tensarjoihin. Tässä vaiheessa tukea vaaditaan eniten. Tämän tuen on oltava niin valmennuksellista kuin myös rahallista. Valitettavaa vain on, että urheilusta koituvat kustannukset saattavat olla suurempia kuin mitä urheilujärjestöjen tarjoamat valmennustuet

ovat, eikä valmennustukia edes riitä kaikille huipulle pyrkiville. (Opetusministeriö 2004, 10.) Huipulle pyrkivät urheilijat ovat siis vaikeassa tilanteessa. Vaikka halua huipulle pääsemiseksi on, resurssit eivät välttämättä riitä. Paras tilanne tietysti olisi, että urheilujärjestöjen tuet olisivat niin suuria, ettei huipulle pyrkivän urheilijan tarvitsisi huolehtia harjoitteluun kuluvista kustannuksista, vaan saisi keskittyä vain ja ainoastaan harjoitteluun. Erityisesti opintoja suorittavalle urheilijalle urheilujärjestöjen runsas tuki poistaisi paineen suorittaa opintoja opintotuen saamisen kannalta. Nykyisessä tilanteessa urheilujärjestöjen tuet ovat kuitenkin vielä vähäisiä ja apua on etsittävä jostain muualta. Mielestäni apua tulisi etsiä yritysmaailmasta ja tätä kautta pyrkiä saamaan sponsoreita, joiden rahallisen avun kautta tavoitteet voitaisiin saavuttaa. Yritysten entistä rohkeampi osallistuminen huippu-urheilun tukemiseen voisi olla yksi keino saada rahoitusta urheilijoille. Tätä kautta urheilijat pääsisivät paremmin tavoitteisiinsa, menestyisivät ja saisivat näkyvyyttä itselleen. Samalla myös urheilijaa tai lajia tukeva yritys saisi näkyvyyttä ja parantaisi omia menestymismahdollisuuksia.

Urheilujärjestöjen, oppilaitosten ja urheilijoiden tiiviillä yhteistyöllä voitaisiin luoda eräänlainen vaihtoehto nykyiselle tiukan rahallisen tuen järjestelmälle. Esimerkkinä voitaisiin käyttää kesälajin urheilijaa, joka urheilun ohella suorittaa opintojaan yliopistossa. Ennen lukukauden alkua urheilijalle tehtäisiin tarkka opintosuunnitelma seuraavaksi lukuvuodeksi ja jopa useammille lukuvuosille. Pääosin urheilijan opinnot keskittyisivät syksylle, jolloin kiihvain kilpailukausi on jo ohi ja seuraava ei vielä ole alkanut. Tällöin urheilija suorittaa vaaditun määrän opintoja ja on oikeutettu nostamaan myös opintotukea. Urheilujärjestöjen tuki tänä aikana on vähäistä tai sitä ei makseta olleenaan. Keväällä urheilija vähentää opintojaan reilusti ja alkaa keskittyä harjoitteluun ja tulevaan kilpailukauteen ilman opintojen tuomia paineita. Koska opinnot eivät etene keväällä, ei myöskään opintotuen nostaminen ole mahdollista. Rahallista tukea tällöin tulee urheilujärjestöltä ja määrät ovat huomattavasti suurempia kuin syksyllä. Karkeasti jaettuna urheilijan syksy koostuu pääosin opinnoista, joita rahoitetaan opintotuella sekä mahdollisella opintolainalla ja kevät pääosin urheilusta, jolloin rahoitus tulee urheilujärjestöiltä. Ongelmaton tämäkään järjestelmä ei ole, sillä urheilijoilla joiden pääsääntöinen kilpailukausi sijoittuu talvelle, voi olla vaikeuksia suorittaa opintojaan niin syksyllä kuin keväälläkin. Tällöin oppilaitosten tulisi mahdollisuuksien järjestää opintoja myös kesäisin, jolloin talvilajien urheilijoilla olisi parhaat mahdollisuudet suorittaa opintojaan. Jotta järjestelmä toimisi, on kaikkien osapuolten oltava tietoisia siitä, mitä urheili-

jan uralla milloinkin tapahtuu. Ennen kaikkea urheilijan tulee tietää, milloin hänellä on aikaa ja halua suorittaa opintoja ja milloin hän haluaa keskittyä vain harjoitteluun ja urheilu-uraan.

Monet opiskelijat pyrkivät parantamaan omaa taloudellista tilannettaan tekemällä opintojen ohessa osa-aikaisia töitä. Opintoja tekevälle urheilijalle työssäkäynti on kuitenkin lähes mahdotonta. Urheilijoiden työnäkymät ja työkokemuksen saamisen mahdollisuus nousivat omaksi teemakseen aineiston myötä. Ennen haastatteluita en halunnut laittaa suurta painoarvoa urheilijoiden työhön siirtymiseen, vaan halusin keskittyä ainoastaan urheilijoiden opiskeluaikaan ja siihen liittyvään elämään. Haastatteluissa opiskeluteeman kautta tarkoitukseni oli lyhyesti tiedustella urheilijoiden tulevaisuuden näkymiä työelämässä. Aihe kuitenkin kiinnosti urheilijoita enemmän kuin osasin odottaa ja sainkin useita hyviä kommentteja työelämään siirtymisen paineista ja vähäisistä keinoista kartuttaa työkokemusta. Monelle opiskelijalle kesällä on aikaa kartuttaa työkokemusta, mutta urheilijalle kesä on usein intensiivisimmän harjoittelun aikaa ja työssäkäynti on mahdotonta. Osa haastatelluista urheilijoista ei kuitenkaan ottanut paineita työhön siirtymisestä. Onkin selvää, että suoraan ammattiin valmistavilla aloilla, kuten opettajiksi opiskelevilla, työkokemuksen määrä ei välttämättä ole niin suuressa roolissa kuin jollakin toisella alalla. Moni urheilija oli kuitenkin sitä mieltä, että urheilun kautta saa paljon yhteyksiä työelämään ja niitä tulee rohkeasti hyödyntää työpaikan haussa. Urheilu-uraa työnhakuvaiheessa ei tule vähätellä, sillä monet työnantajat arvostavat entisiä urheilijoita myös työntekijöinä. Urheilijat tulevat yleensä menestymään myös työelämässä ja tätä tukee Patrikssonin (1995, 25) tutkimus jo uransa lopettaneista urheilijoista. Hänen mukaansa huippu-urheilijat saavuttavat työelämässä keskimäärin korkeampia asemia verrattuna muuhun väestöön.

Oppilaitosten, urheilujärjestöjen ja urheilijoiden välinen yhteistyö on tärkeää myös silloin, kun suunnitellaan urheilijan opintomahdollisuuksia tulevaisuudessa. Näissä suunnitelmissa tulisi yhä enemmän ottaa huomioon nykytekniikan tuomat mahdollisuudet. Näitä ovat esimerkiksi verkko-opiskelu tai videopuheluiden avulla luentojen seuraaminen. Vaikka urheilija olisi kaukana opiskelupaikkakunnaltaan, hän voisi silti osallistua luennoille ja opiskella tietokoneen välityksellä. Internetin käyttö on nykyään mahdollista lähes missä tahansa ja omat kannettavat tietokoneet ovat yleistyneet. Internetin ja videopuheluiden välityksellä jopa tenttien suullinen suorittaminen olisi mahdollista. On

kuitenkin selvää, että edellä mainitut erityistoimenpiteet vaativat joustavuutta ja ylimääräistä työtä oppilaitoksilta ja opettajilta. Myös riittävän hyvät laitteistot ja yhteydet ovat toimivan verkko-opiskelun edellytys. Verkko-opiskelu tulee tulevaisuudessa kehittyämään yhä enemmän tavallisena opiskelumuotona. Tämä kehitys tulee nähdä mahdollisuutena urheilijoiden opinnoissa, jolloin urheilijoiden leiri- ja kilpailumatkojen haitat opinnoille voitaisiin minimoida.

Jos urheilun ja opiskelun yhdistäminen Suomessa on edelleen kehitystyön alla, on se sitä myös muualla maailmassa. Muissa Pohjoismaissa, jotka kulttuuriltaan ja väkiluvultaan ovat samansuuntaisia kuin Suomessa, yhtä lailla pyritään parantamaan urheilun ja opiskelun yhdistämistä. Esimerkiksi Ruotsissa urheilun ja opiskelun yhdistämistä on helpotettu erikoisjärjestelyin. Näitä ovat esimerkiksi tenttien suorittaminen urheilijalle sopivampana aikana ja opintojen pitkittämisen mahdollisuus. Oikeaan suuntaan Ruotsissa ollaan menossa, josta kertoo se, että vuonna 1997 47 % ruotsalaisista maajoukkueurheilijoista oli suorittanut korkeakoulututkinnon (Metsä-Tokila 2001, 216–218.) Yhtä hyviin lukuihin Suomessa ei ole ainakaan vielä päästy. Yhdysvalloissa, jossa on varmasti tunnetuin esimerkki urheilun ja opiskelun yhdistämisestä, on urheilu korkeakouluissa viety aivan eri tasolle mitä se Suomessa tuskin koskaan voidaan viedä. Yliopistoissa ja korkeakouluissa pyörivät omat kilpailusarjansa ja -kautensa, jotka ovat muuttuneet kovaksi liiketoiminnaksi, missä koulut kilpailevat parhaista urheilijoista ja tässä tapauksessa myös hyvistä opiskelijoista. Muiden maiden järjestelmiä ei kuitenkaan tulisi suoraan kopioida suomalaiseen järjestelmään. Parhaista ja sopivimmista ominaisuuksista voitaisiin kyllä ottaa mallia ja sovittaa niitä suomalaiseen järjestelmään mahdollisuuksien mukaan.

Metsä-Tokila (2001) toteaa tutkimuksessaan, että yksilölajien valmennus on helpompi yhdistää opiskeluun kuin joukkuelajien. (Metsä-Tokila 2001, 192.) Jo tämän takia haluaisin rajata tutkimusjoukkoni yksilölajien urheilijoihin, sillä omien kokemusten takia koin, että joukkueurheilijoilta saadut tiedot olisivat olleet hyvin suppeat. Toisaalta tutkimus joukkuelajien urheilijoille voisi olla todella mielenkiintoinen, mutta epäilykseni on, että huipulla harjoitteleva joukkueurheilija ei pysty yhdistämään urheilua ja opiskelua lähellekään siinä määrin missä yksilöurheilija sen voi tehdä. Toinen hyvin mielenkiintoinen jatkotutkimus voisi vertailla urheilijoita, jotka opiskelevat urheilun ohella ja urheilijoita, jotka eivät opiskele lainkaan. Miten pelkkään urheiluun panostaminen vai-

kuttaa tuloksiin ja ylipäänsä muuhun elämään, ystäviin ja tulevaisuuden turvaan. Kolmas aihe, jota mielestäni olisi tarvetta tutkia, liittyy urheilijoiden talouteen. Miten urheilijat rahoittavat urheilu-uraansa, kuinka paljon huipulla urheileminen maksaa ja mitkä ovat stipendien sekä apurahojen osuudet urheilijan taloudessa? Mielenkiintoista olisi myös selvittää miten tasaisesti apurahat jakautuvat eri urheilijoiden ja eri lajien kesken. Työssäni kyllä sivusin edellä mainittuja aiheita, mutta vain pintapuolisesti. Tutkimukset urheilijan taloudesta voisivat avata keskustelua sille miten huippu-urheilijoita tulisi tukea ja miten vaikuttaa siihen, ettei opintotuki olisi urheilijoiden merkittävin tulonlähde.

Jo tutkimuksen alkuvaiheessa selvisi, etteivät opiskelevat urheilijat ole niin huonossa tilanteessa, kuin voitaisiin ajatella. On kuitenkin tärkeää kehittää järjestelmää, joka vielä enemmän tukisi ajatusta, että urheilun ja opiskelun yhdistäminen on mahdollista. Järjestelmän kehittämiseen pitää suhtautua vakavasti, sillä usein pelkkä ylioppilastodistus ei avaa ovia haluttuun työpaikkaan. Jo opiskelupaikan haussa urheilijoita tulee tukea ja jo tässä vaiheessa suhteuttaa harjoitusmäärät sen mukaisiksi, että aikaa jää myös pääsykoekirjoille. Opiskelun tärkeyttä urheilijoille tulee korostaa, mutta yhtäläillä tulee kannustaa jatkamaan urheilu-uralla. Opiskelupaikan saaminen ei saa olla mielestäni olla valinnanpaikka urheilun ja opiskelun välillä.

Menestys urheilussa on tärkeää paitsi itse urheilijalle, niin myös koko kansalle.

Maamme huippu-urheilun taso tulee säilyttää ja juuri ne urheilijat, joilta tätä edellytetään saattavat olla niitä, joille myös kouluttautuminen on tärkeää. Jotta kehitystä urheilun ja opiskelun yhdistämiseen voitaisiin tehdä, on tärkeää, että kaikki tahot saadaan yhteistyöhön. Näillä tahoilla tarkoitan itse urheilijoita, lajiliittoja, seuroja, Olympiakomiteaa, opetusministeriötä ja oppilaitoksia. Taloudellisella puolella myöskään yrityksiä ei saa unohtaa. Edellä mainittujen yhteistyöllä voidaan kehittää ja edesauttaa sitä ihannekuva, jossa urheilijat voivat suorittaa tutkintonsa ilman suurempia ongelmia, saada riittävää tukea niin opintoihin, kuin urheilu-urallekin, sekä saavuttaa tavoitteensa urheilussa.

LÄHTEET

Eitzen, D.,S. & Sage, G.,H. 1993. Sociology of North American Sport. Madison (Wis.). WCB Brown & Benchmark.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.

Hakala, R. 2004. Urheilijan vastuu dopingista. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Urheilu oikeuden sarja 5.

Heikkala, J., Puronaho, K., Sänkiaho, R. & Rusko H. 1994. Huippu-urheilun rahoitus. Teoksessa: Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. 1994. Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö (Likes) : Opetusministeriön liikunta- ja nuorisosasto. Jyväskylä. 216-226.

Heinilä, K. 2001. Terve sielu terveessä ruumiissa? Jyväskylä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Huippu-urheilun faktapankki 2007. Opetusministeriön suora tuki huippu-urheilulle. Saatavilla www-muodossa:

URL:http://www.kihu.fi/faktapankki/faktaalueet/tulostus.php?id=43&otsikko=Rahavirrat_valtio%20ja%20kunnat (22.10.2007.)

Kela 2007 a. Opintomenestys. Saatavilla www-muodossa:

URL:<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/080601140021IL?openDocument> (10.5.2007.)

Kela 2007 b. Opintotuki. Saatavilla www-muodossa:

URL: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/040601145115IL?openDocument> (23.10.2007.)

Kela 2007 c. Opintotuen historia, nykypäivä ja tulevaisuus. Saatavilla www-muodossa:
URL: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/100701094736IL?openDocument>
(23.10.2007)

Keski-Suomen Urheiluakatemia. Saatavilla www-muodossa:
URL: <http://ksura.nettisivut.fi/etukortit/> (7.9.2007).

Kinnunen, E. 2007. Kirsi Perälä hiihtää Huhtasuon riveihin. Keski-suomalainen.
25.4.2007.

Kokemuksia luokattoman lukion kokeiluun siirtymisestä lukuvuonna 1987–1988. 1989.
Kouluhallituksen julkaisuja 19. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Kujala, A. & Saarnivaara, P. 2003. Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia täyttää
vuoden. Sport Pro 4, 24–25.

Laine, A. 1997. Ura loppuu – loppuuko elämä. Tarkastelussa huippu-urheilijan ura ja
sen loppuminen. Jyväskylän yliopisto. Sosiologian pro gradu – tutkielma.

Lämsä, J. 2003. Hajautettua vai keskitettyä huippu-urheilua? SportPro 5, 16–17.

McPherson, B.D., Curtis, J.E. & Loy, J.W. 1989. The Social Significance of Sport. An
Introduction to the Sociology of Sport. Champaign. Illinois. Human Kinetics.

Metsä-Tokila, T. 2001. Koulussa ja kentällä. Vertaileva tutkimus huipulle tähtäävän
urheilun ja koulutuksen yhdistämisestä. Turun yliopisto: Koulutussosiologian tutkimus-
keskuksen raportti:55.

Nikander, A. 2006. Urheiluakatemia: Hallintobyrokratian vai valmennustoiminnan asi-
alla? Valmentaja 2006/3.

Oksanen, V. 2004. Korkeakouluopiskelu ja huippu-urheilu. Jyväskylän yliopisto. Liik-
kuntasosiologian pro gradu – tutkielma.

Opetusministeriön työryhmien muistioita 1985. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen työryhmän muistio 27. Helsinki.

Opetusministeriö 2004. Opiskelevien urheilijoiden taloudellista tilannetta selvittävän työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:17.

Patriksson, G. 1995. The elite sports career. University of Göteborg. Department of Education and Educational Research. Sport Pedagogical Reports 48.

Pekkala, J. 1993. Urheilijoiden keskiasteen opiskelun ja urheiluvalmennuksen yhdistäminen osana nuoren urheilijan uraa Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma.

Peltokallio, P. 1980. Tyypilliset urheiluvammat. Espoo: Orion.

Riihimäen lukio. Opinto-opas 2006–2007. Saatavilla www-muodossa:
URL: <http://koulut.riihimaki.fi/lukio/> (23.10.2007)

Riordan, J. 1980. Soviet Sport. Background to the olympics. Oxford. Blackwell.

Saarela, J. 2006. Töitä täytyy tehdä peliuran jälkeenkin. Kiekkolehti 2006/8.

Suihkonen, S. 2005. Ajankäytön mestareita. Keskisuomalainen. 18.10.2005.

Suomalainen, M. & Telama, R. 1988. Urheilijan koulutustutkimus: lähtötilanteen selvitys. Liikunta ja tiede 25 (5), 242–246.

Suomen Olympiakomitea 1992. Nuoren urheilijan ura. Nuorten urheilijoiden koulutusmahdollisuudet 1992. Helsinki. SLU.

Suomen Olympiakomitea 1998. Nuoren urheilijan ura. Nuorten urheilijoiden koulutusmahdollisuudet 1998. Helsinki. SLU.

Suomen Olympiakomitea 2002. Nuoren urheilijan ura. Nuorten urheilijoiden koulutusmahdollisuudet 2002. Helsinki. SLU.

Suomen Olympiakomitea 2004. Nuoren urheilijan ura. Nuorten urheilijoiden koulutusmahdollisuudet 2004. Helsinki. SLU.

Suomen olympiakomitea. 2007 a. Nuoren urheilijan ura. Saatavilla www-muodossa:
URL: http://www.noc.fi/mp/db/file_library/x/IMG/21546/file/uraopas2007.pdf
(17.10.2007)

Suomen Olympiakomitea. 2007 b. Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö. Saatavilla
www-muodossa:
URL:http://www.noc.fi/valmennuksen_tukitoiminta/urheilu_ja_opiskelu/urheilijoiden_ammattinedistamis (22.10.2007.)

Suomen Säädöskokoelma 2004. Saatavilla www-muodossa:
URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2004/20040176.pdf> (23.10.2007.)

Stråhlman, O. 1997. Elitidrott, karriär och avslutning. Göteborgs universitet. Institutionen för pedagogik. Göteborg studies in educational sciences 117.

Söyring, R. 2004. Hyvää elämää urheilu-uran jälkeenkin. Huippu-urheilijoiden ura- ja opinto-ohjausklinikan tuloksellisuus ja kehittämistarpeet. Case Vellamo-akatemia. Tampereen yliopisto. Ammatikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Ammatillisesti suuntautuva lisensiaatintutkimus.

Tarasti, L. 2001. Doping: teoksessa Aaltonen, K.2001 (toim.). Urheilun ja liikunnan oikeus käytännössä. WSOY. 179–197.

Tilastokeskus 1996. Yleissivistävät oppilaitokset 1995. Helsinki.

Tuloverolaki. 116§. Saatavilla www-muodossa:
URL:<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=urheilijan%20tulot> (26.11.2007.)

URA-työryhmä. 1999. Urheilijoiden urheilu- ja koulutusuran yhdistäminen. Helsinki. Opetusministeriö.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vuolle, P. 1977. Suomalaisen huippu-urheilijan elämänura. Jyväskylä. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 17.

LIITE 1. Urheilijoiden haastattelut

Haastateltava A: 14.12.2005

Haastateltava B: 6.2.2006

Haastateltava C: 15.2.2006

Haastateltava D: 24.2.2006

Haastateltava E: 7.4.2006

Haastateltava F: 13.9.2006

Haastateltava G: 19.10.2006

Haastateltava H: 5.5.2007

LIITE 2. Haastattelurunko

Perustiedot:

1. Urheilijan nimi:
2. Ikä:
3. Seura:
4. Asuminen? yksin? tukijoukkoja kotona? sosiaalinen tuki?
5. Laji:
6. Kuinka kauan harrastanut?
7. Menestys lajissa, korkein saavutus:
8. Tiedekunta, jossa opiskelee, pääaine:
9. Opiskelu-aika (vuodet, aloitusvuosi), opintoviikot:
10. Opintomenestys aiemmin? (lukiossa ka?)

Harjoittelu:

1. Kuinka usein (kerrat, tunnit viikossa)? Kisakausi milloin?
2. Missä harjoittelu tapahtuu? Sama paikkakunta kuin asuinkunta?
3. Harjoitteluun kuluva aika kerralla (mukana siirtyminen harjoituspaikalle)? Opiskelu-aikana syksy/kevät?
4. Harjoittelu ulkomailla? Leirit? Kuinka usein? Kuinka kauan?
5. Valmentaja? Ohjattua? Itsenäistä? Harjoittelukavereita
6. Kuulutko maajoukkueeseen?

Kilpaileminen:

1. Kuinka usein?
2. Suomessa? Ulkomailla?
3. Ajoittuuko tietyille ajanjaksolle?
4. Tavoitteet urheilu-uralla? Realistisia opiskelun ohessa?

Opiskelu:

1. Opintojen eteneminen? (Normaali, jäljessä muista?)
2. Opintoviikot? Arvosanat?
3. Jos jäljessä, niin miksi? Suurimmat syyt?
4. Tavoitteet opinnoissa? Realistisia urheilun ohessa?
5. Kuinka paljon, opiskelet harjoituskaudella?
6. Voiko opettajien kanssa sopia tietyistä opintosuorituksista? tentit? Opettajien suhtautuminen?
7. Aikaisemmat opinnot/ hyväksiluetut?
8. Jatko-opinnot?
9. Tulevaisuus työelämässä?
10. Motivaatio opiskella? Halu oikeasti opiskella vai pelkkä turva?

Rahoitus:

1. Sponsorit?
2. Urheilija-avustukset? (valtio, kunta)
3. Työnteko?
4. Vuosibudjetti?
5. Seuran rahoitus? Vanhemmat rahoittaa/omilla rahoilla? Edut (välineet)?
6. Opintotuki? Opintolaina?

7. PR-toiminta?

Keski-Suomen Urheiluakatemia:

1. Hyödyt? Haitat?
2. Helpottaako harjoittelun ja opiskelun yhdistämistä?
3. Jos ei kuulu, niin miksi ei? (Akatemiassa vain tiettyjä lajeja!)
4. Käytännön edut? Asunto, lääkäri, lääkkeet, huolto?

Kumpi häiritsee enemmän: urheilu opiskelua vai opiskelu urheilua?
Ohjeita opintoja aloittavalle urheilijalle?
Mitä tekisit toisin?

Muuta sanottavaa??